

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Andra Kammaren. N:o 20.

Onsdagen den 28 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande februari.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena m. m. E. B. Trolle, som yttrade: *Svar å interpellation.*

Herr talman, mina herrar! Herr Kjellén har med kammarens tillstånd till mig framställt följande fråga: »Finnes i vårt närvarande förhållande till utländska makter något aftal eller annat principiellt hinder af natur att begränsa den svenska statsmaktens fulla handlingsfrihet i fråga om att pålägga exporttull å järnmalm?»

Den ärade interpellanten har rätt bedömt situationen, då han uti ingressen till sitt spörsmål säger, att det ej bör falla regeringen svårt att besvara den framställda frågan.

Det ligger ju nämligen i suveränitetens begrepp, att en själfständig stat äger att ensam bestämma i en sak sådan som den nu föreliggande, därest denna stat icke genom aftal eller på annat sätt pålagt sig själf en inskränkning i denna rätt. Detta har Sverige icke gjort och kunde icke heller hafva gjort det, utan att Riksdagen, som allena utöfvar beskattningsrätten, därtill lämnat sitt samtycke. Svenska statsmakten äger alltså, folkrättsligt sedt, full handlingsfrihet i fråga om påläggande af exporttull å järnmalm. Jag ber emellertid få framhålla, att jag därmed på intet sätt velat uttala en mening vare sig i den ena eller den andra riktningen angående lämpligheten från svensk synpunkt att nu pålägga en exporttull å järnmalm. Denna fråga föreligger ej till besvarande.

Herr Kjellén anförde: Herr talman! Eders excellens! Den fråga, jag tillätit mig göra och som eders excellens nu behagat besvara, framställdes i tvenne syften. Det ena var mera indirekt och afsåg att för intresserade kretsar i England och annorstädes klargöra meningen med den malmpolitik, som här åsyftas i Riksdagen. Det andra mera direkta syftet var att för den svenska allmänheten få fastslaget,

Svar å interpellation. att vi verkligen hafva fria händer i frågan. Jag känner, att jag något bör motivera min ståndpunkt i den förra frågan för att undvika ett missförstånd.

(Forts.)

Det torde icke behöfva misstänkas, att den sida, jag söker representera, vill på något sätt inskränka vår suveränitetsrätt. På Sveriges rätt, om det gäller, pruta vi icke en tun, icke en linje, icke en millimeter. Men å andra sidan behöfva vi ju icke sakna blick för politiska och historiska realiteter. Jag menar, att en sådan realitet är, att en kulturstat under vissa förhållanden har vissa förpliktelser till sin kulturkrets äfven i ekonomiskt afseende. Det är ostridigt och kan icke göras till föremål för diskussion, att Sverige har formell rätt att, om jag så får säga, »stänga butiken» och behålla alla sina tillgångar för sig själf. Men om då samtidigt icke träffas anstalter för att Sverige själf skall kunna tillgodogöra sig dessa värden, så tror jag, att en sådan snäckpolitik icke rätt passar i den situation, i hvilken vi nu lefva och som man gifvit namnet den »planetariska». Den, som gifvit akt på tidens tecken, såsom i östra Asien eller södra Afrika, skall utan vidare förstå hvad jag menar. I samma mån som ett folk har stora och för den allmänna kulturutvecklingen dyrbara värden, och folket själf icke tillgodogör sig dem, i samma mån har detta folk en viss så att säga moralisk förpliktelse att icke alldeles undanhålla dem från den allmänna marknadens behof. Detta blir, om jag så får säga, en skatt, som ett folk betalar till kulturkretsen eller snarare kanske ett slags böter, som det får erlægga för sin försummelse att fylla uppgiften att själf till kultur förvandla sin dyrbara natur.

Under sådana förhållanden torde det ligga en viss vikt på, att vi redan på ett mycket tidigt stadium af denna frågas behandling klargöra för utländska intressenter, att här icke är fråga om en rent prohibitiv malmpolitik. Om vi, som själfva icke tillgodogöra oss de stora värdena där uppe i norr, alldeles tillslöte dörrarne kring dem, då funnes, jag vill icke säga ett berättigande, men en förevändning för andra makter att göra oss frågor och föreställningar i detta afseende. Men kan det visas, att vi icke åsyftat något sådant, då har det sista skenet af berättigande för en dylik framställning från utländska makter försvunnit. Då framstår i full och oangriplig giltighet den rätt, om hvilken eders excellens påminnt, den suveräna rätten för hvarje själfständigt folk att själf och allena pröfva, huru mycket af dess tillgångar kan lämnas till andras begagnande.

Jag har därför velat framhålla, att det icke här varit meningen att föra en rent prohibitiv politik. Äfven om det på sina håll kan synas, att vissa motionärer ställt sina kraf högt, så har det icke varit deras mening att på något vis förhindra en export tills vidare, utan de ha endast afsett att reglera den. Och man kan med full säkerhet antaga, att detta kommer att blifva svenska Riksdagens ståndpunkt, då saken kommer före.

När så förhåller sig, då hafva vi gentemot historien fria händer, ty ingen tidsanda kan hindra ett folk att först med sina tillgångar tjäna sina egna behof, och dessa behof kan ingen mer än folket själf bestämma.

Äfven när tidsandan icke längre utöfvar återhållande inflytande, kan emellertid ett folk binda sig själf, eller bindas af sin regering, genom aftal eller steg, som kunna anses leda till aftal. Det har rådt en viss oro i vårt land i detta hänseende, särskildt efter hvad som yttrades från statsrådsbänken i denna kammare måndagen den 15 maj 1905 på eftermiddagen, hvarom kan inhämtas närmare kännedom i Andra Kammarens protokoll n:o 60 sid. 28 och följande. Att skaffa klarhet i denna fråga, att gifva regeringen tillfälle att medelst ett officiellt uttalande lugna denna oro inom landet, var syftmålet med min direkt till eders excellens framställda fråga.

Jag är förvissad, att det svar, eders excellens nu behagat afgifva, skall rundt om i landet hälsas med tillfredsställelse och öka förtroendet till ledningen af vår utrikespolitik. Jag vågar tro, att vi i denna sal också kunna därpå bygga den säkra förvissningen, att regeringen icke heller i framtiden skall genom »faits accomplis» af något slag föregripa Riksdagens beslut eller utöfva tryck på Riksdagens fulla handlingsfrihet, då Riksdagen går att fatta sitt beslut i den stora och viktiga frågan.

Det återstår mig nu blott att till eders excellens frambära min personliga, vördnadsfulla tacksambet för det sätt, hvarpå eders excellens har behagat uppfatta och besvara den af mig med kammarens tillstånd framställda interpellationen.

§ 3.

Herr Wallenberg, som på begäran erhöll ordet, anförde:

Herr talman! Jag har för afsikt att hos kammaren anhålla om medgifvande att få till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa en interpellation.

Den 28 februari 1903 aflät Riksdagen, med anledning af enskilda motionärers framställningar, till Konungen en skrifvelse (n:o 16) af innehåll, att åtskilliga åtgärder borde vidtagas i följd af de traktatsförhandlingar, som kunde vara att vänta på grund af den nya tyska tulltaxan. I denna skrifvelse heter det:

»Såsom allmänt känt är och motionärerna äfven erinrat, har i slutet af nästlidet år i Tyskland antagits en ny tulltariff, genom hvilken stadgats högst väsentliga höjningar i tullsatserna för mångfaldiga varor, däraf ett flertal af sådana artiklar, som för närvarande utgöra hufvuddelen af Sveriges export till nämnda land. Men icke blott i Tyskland, utan äfven i andra främmande länder hafva höjda tullsatsers beslutits eller ifrågasatts, om än detta icke för vårt land är af samma betydelse som den i Tyskland genomförda förändringen af tulltariffen. Det vill synas Riksdagen uppenbart, att härigenom vissa grenar af vårt lands näringslif hotas af allvarsamma faror, för hvilkas afvärfande kraftiga och snabba åtgärder äro af nöden. Det är icke nog med att vår export till främmande länder, särskildt Tyskland, genom de höjda tullsatserna kommer att försvåras, ja, i fråga om vissa varor kanske omöjliggöras; härtill kommer ock, att, i den mån genom de höjda tullsatserna i Tyskland marknaden inom sagda land bevaras åt inhemska producenter, icke blott dessa, utan äfven

Interpellation.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Interpellation.
(Forts.)

andra länders från den tyska marknaden utestängda producenter komma att söka afsättning för sitt tillverkningsöfverskott i länder, hvilkas tullsatsar icke lägga hinder i vägen därför. Och då våra nu gällande tullsatsar äro bestämda med hänsyn till de förhållanden icke blott inom vårt eget land, utan äfven i andra länder, hvilka voro rådande vid tiden för samma tullsatsers tillkomst, torde det ej vara tvifvel underkastadt, att en del af nämnda produktionsöfverskott kommer att söka sig väg till Sverige, våra näringar till afsevärd skada.»

Med anledning af denna Riksdagens skrivelse, som förutom hvad jag nu uppläst äfven innehåller en del ytterligare motivering, hvilken jag anser mig icke behöfva i detta sammanhang relatera, tillsattes inom finansdepartementet en tullkommission för vidtagande af de förberedande utredningar, som kunde vara af nöden. Det arbete, som denna kommission hade att fullgöra, berörde i vissa afseenden sådana angelägenheter, som hade att göra med vår ställning till en främmande makt, och var således af den natur, att det hvarken under arbetets fortgång och ej heller efteråt kan få yppas.

Men då denna kommission under sitt arbete äfvenledes funnit fog föreligga att göra uttalanden beträffande angelägenheter, som röra våra inre förhållanden, så torde icke något hinder vara för handen att om sådana uttalanden lämna upplysningar och draga de slutsatser, som däraf kunna följa. Ett sådant uttalande har kommissionen gjort just beträffande behofvet af en revision af vår nu gällande tulltaxa.

Kommissionen yttrar därom:

»Slutligen anser kommissionen sig icke kunna underlåta att omnämna, hurusom kommissionen under arbetets fortgång funnit den nu gällande tulltaxan i tekniskt och praktiskt afseende icke längre motsvara nutida förhållanden, utan, oberoende af handelsförbindelserna med utlandet, kräfva en omarbetning.

Med den utveckling, industrien inom nästan alla områden tagit synnerligast under senare tider, synes det ock vara helt naturligt, att en tulltaxa, för att motsvara sitt ändamål, ej får vara alltför gammal, och partiella ändringar af en eller annan tullsats eller taxerubrik kunna ej anses tillfyllestgörande för att bringa tulltaxan i öfverensstämmelse med industriens kraf; tvärtom kunna dylika ändringar, såsom förut äfven framhållits, mången gång vara till och med skadliga. Revision af hela tulltaxan bör därför periodvis och med ej alltför långa mellanrum vidtagas. Särskildt skulle större specialisering af taxan i förenig med noggrannare precision af vissa rubriker och åtminstone i vissa afseenden förändrade grunder för tullbeskattningen kunna i och för sig, utan väsentlig förändring af de respektive tullsatserna, erbjuda medel till förekommande af många för vår inhemska industri nu rådande olägenheter af utländsk konkurrens.

Enligt kommissionens mening borde därför tulltaxan snarast möjligt underkastas revision i tekniskt afseende, och då densamma icke heller hvad själfva tullsatserna beträffar lär kunna anses i alla delar motsvara tidsförhållandena, torde en eventuellt blifvande revision af taxan böra, därrest omständigheterna sådant medgifva, äfven omfatta tullsatserna.»

Detta uttalande gjordes af tullkommissionen den 22 mars 1904, således för nära två år sedan. Med anledning däraf och då det nu mera måste vara ännu mera uppenbart, att en sådan revision är nödvändig, tillåter jag mig anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande spörsmål:

Hvilka åtgärder har regeringen för afsikt vidtaga med afseende på det alltmera påtagliga behofvet af revision af nu gällande tull-taxa?

Jag skall emellertid begagna detta tillfälle att i någon mån ytterligare motivera behofvet utaf en revision af tulltaxan och därvid äfven beröra sådana handelspolitiska spörsmål, som nu stå på dagordningen och som i själfva verket nära beröra en sådan revision, vare sig denna skall omfatta endast själfva tillämpningen af tulltaxan eller tullsatserna.

I Riksdagens skrifvelse af år 1903 har det ju påpekats, att man eventuellt kunde tänka sig behofvet af båda dessa angelägenheter; och tullkommissionen uttalar sig som vi se i samma riktning. Gå vi till Tyskland så befinnes, att man där under de närmaste fem å sex åren, som föregått afslutandet af handelstraktaterna, företagit en omfattande revision af den tyska tulltariffen.

Vid ett sådant arbete är det naturligen af högsta vikt, att vissa ledande grundsatser få göra sig gällande med afseende å själfva tulltaxans beskaffenhet, dess uppställning och dess ändamål. Dessa synpunkter hafva utan allt tvifvel i Tyskland varit rent handelspolitiska; och det är därför jag vågar förmena, att de handelspolitiska intressena, d. v. s. de som beröra industrien, befolkningens lefnadskostnader och dess möjlighet att på främmande marknader afsätta sina industriella alster, äro sådana intressen, som böra vara grundläggande för de synpunkter, som böra gälla vid utarbetandet af en tulltaxa. Det är därför, mina herrar, som det synes mig vara af vikt — förutom det verkliga behofvet att nu komma till tals om dessa handelspolitiska angelägenheter — att vid en revision af tulltaxan hafva klart för sig, hvad man med en sådan revision äsyftar. Därvid är naturligtvis icke minst vägledande, hvilka synpunkter, som för den tyska nationen ha varit gällande.

Till synes äsyftade man att skydda jordbruket samt gynna industrien genom att skaffa den ständigt ökade produktionen tillräcklig afsättning — på främmande marknader. För den tyska regeringen var det emellertid sannolikt en hufvudsak att skaffa statsverket större inkomster. Att detta skulle gå tullvägen, var ju uppenbart; och den tyska regeringen hade därvid att räkna med de olika intressena hos de stora partier inom tyska riksdagen, på hvilka framgången skulle komma att bero. Agrarerna kunde sålunda vinnas genom högre tullar på spannmål och på jordbruksprodukter. Sådana utfästelser åt agrarpartiet måste emellertid föranleda en storm af ovilja från industrivärldens sida, på grund af därigenom uppkommande högre lefnadskostnader för arbetarevärlden. Regeringen fann då på att söka tillfredsställa industrivärlden genom andra åtgärder, afseende att öka afsättningen af industriella produkter; utan ökad afsättning måste

Interpellation.
(Forts.)

Interpellation.
(Forts.)

industrivärlden minska produktionen och i dess tjänst anställda arbetskrafter. Det blef således de tyska statsmännens uppgift att skapa större afsättningsområden; och det var för att vinna sådana som handelstraktatspolitiken inleddes. Hvad man åsyftade med handels-traktatspolitiken var att genom öfverenskommelse med vissa främmande länder söka träffa sådana aftal i fråga om tullsatser och andra ekonomiska spörsmål, att det skulle bli möjligt för den tyska industrien att placera sitt produktionsöfverskott på dessa marknader, utan att mötas af en höjning af tullsatserna i de respektive länderna. Det var således detta *bindande af tullsatserna*, som var det egentliga och det väsentliga syftet med den handelstraktatspolitik, som tyskarne ville föra; och därmed vann man onekligen hvad som åsyftades.

För att ställa detta i rätt belysning är nödvändigt erinra om de metoder, med hvilka den tyska industrivärlden arbetar. Den tyska industrien har under de två senaste decennierna utvecklats i oerbördt stor grad; men, i den mån denna utveckling försiggått, har man oupphörligen haft att räkna med följderna af att ett alltför stort produktionsöfverskott skulle uppkomma. För att emellertid råda bot härför har man åstadkommit sammanslutningar för att reglera produktion och afsättning. Man har bildat s. k. karteller, som inom hvarje industri hafva till uppgift att reglera afsättningen, för att således förhindra att öfverproduktion skall uppkomma och en därmed följande alltför stor prissänkning. Kartellens förnämsta uppgift är således att begränsa produktionen samt — och det är kanske det viktigaste — att skapa afsättning för uppkommande produktionsöfverskott. För att ernå detta måste kartellen vidtaga åtgärder för att skaffa afsättning på främmande marknader. Kartellen söker således i främsta rummet att finna afsättning på sådana marknader, där den tyska industriprodukten icke mötes af någon skyddande tull, men därjämte, för så vidt icke en dylik afsättning är tillräcklig, att skapa afsättning på sådana marknader, där jämförelsevis låga tullar äro för handen.

Emellertid har man funnit, att detta icke är nog för att tillfredsställa den tyska industriens behof af afsättningsområden. Man måste, för att å tout prix bli af med produktionsöfverskottet sälja detta äfven med ganska afsevärd förlust, och fäster således hufvudsakligt afseende vid att en sådan afsättning af industriprodukter under alla förhållanden verkligen kan äga rum. — Vi vilja således, säger den tyska industrivärlden, gärna vara med om att taga så mycket lägre pris, som betingas af en tull af rimlig höjd i närgränsande länder. Men detta måste vi hafva. Vi äro ej betjänta med att arbeta och nedlägga kostnader för att vinna ett visst mål, nämligen afsättningen af våra produkter, och att sedan mötas af, att man höjer tullen och därmed omöjliggör alla våra sträfvanden. Det synes mig därför vara uppenbart, *att ingen tull eller en bunden tull i angränsande länder är för den tyska industrivärldens systemål i stort sedt ungefär det-samma*. Med båda metoderna kan den tyska industrivärlden vinna hvad den åsyftar, nämligen att placera sitt produktionsöfverskott på andra marknader.

Under de mångfaldiga diskussionerna i dessa angelägenheter har man betecknat just den manipulation, som jag nu har närmare berört

med ordet »*dumping*». Detta ord innefattar det andra stora begreppet, som jämte bildandet af tullsatserna går såsom en röd tråd genom alla sträfvanden från den tyska handelspolitikens sida att tillgodose sina intressen på andra länders bekostnad.

Angående denna sistnämnda sida af de tyska kartellernas verksamhet skall jag tillåta mig att anföra ett exempel ur Board of Trades berättelse för år 1904, som ger en god bild af de tyska kartellernas verksamhet. Där återfinnes ett kort referat om tidningspapperskartellens verksamhet i Tyskland och särskildt dess åtgärder för att placera pappersfabrikationens produktionsöfverskott i England. För den som intresserar sig för att närmare studera denna sak omnämnes att hvad jag anför återfinnes i sagda berättelse rörande den »utländska handeln och industrien», serien II sidan 410. Där uppvisas, att under första halfåret år 1902 såldes inom Tyskland 347,200 kvintaler papper till Mark 23: 26. Samtidigt afyttrades i utlandet genom kartellens försorg 28,300 kvintaler till Mark 20: 09. Under samma års senare hälft såldes på hemmarknaden 423,200 kvintaler till Mark 22: 13 och samtidigt genom kartellens försorg i utlandet 53,200 kvintaler å Mark 19: 82. Priset ställde sig således för det första halfåret 13,63 procent och under senare halfåret 10,44 procent lägre i utlandet än hemma eller i medeltal för år 1902 icke mindre än 12,08 procent lägre. Om vi nu tänka på, hvad tullen i allmänhet representerar i förhållande till värdet på åtskilliga af de produkter, som intressera oss, skola vi finna, att tullen utgör en procentsats i förhållande till värdet som står mycket nära just det underpris, hvilket tyskarne åtnöja sig med, och det är därför alldeles icke sagdt, att man under alla förhållanden kan skydda sin industri endast förmedelst en tull, äfven om denna tull är ganska hög, utan enda sättet hvarpå man kan skydda sin industriella verksamhet är att man *icke binder sina tullsatser*.

Frågan om tull eller icke tull har under de senaste årtiondena varit föremål för de mest vidtgående meningsskiljaktigheter och synes man därvid hafva förbisett åtskilligt som afsevärdt inverkar. Att man icke ensamt vinner hvad man åsyftar genom att omgärda sig med en gång för alla fastställda höga tullsatser framgår af hvad man kan inhämta om de tyska statsmännens tillvägagåenden; de ådagalägga att endast en hög tull i och för sig ingalunda är tillfyllest för att skydda den egna industrien gent emot de *dumping-manipulationer* som kunna företagas från andra industriproducerande länders sida. Nej, jag tror att helt andra åtgärder erfordras för att vinna det åsyftade skyddet, åtgärder, som gå ut på att modernisera kommunikationsväsendet, köpmansväsendet och tullväsendet; att borttaga en massa af de mycket tyngande former, med hvilka vi nu kämpa och som ställa oss ogynnsamt i fråga om konkurrens med alla andra länder. Det stora ekonomiska världskrig, som försiggår, under hvilket det ena landet kämpar med det andra om intressen, som gå ut på att åt dess inbyggare skaffa levbröd och möjlighet till uppehälle, nödvändiggör att hvarje land inrättar sig så att utan dröjsmål sådana åtgärder kunna vidtagas, som blifva nödvändiga följder af den stora stridens växlingar. — Med andra ord, reformarbetet måste ständigt pågå, det skall vara automatiskt.

Interpellation.

(Forts.)

Interpellation.
(Forts.)

Våra handelspolitiska sträfvan den böra, synes det mig, framför allt gå ut på att bereda möjligast billiga lefnadskostnader för landets inbyggare. Det torde vara klart, att lefnadskostnaderna stå i ett mycket nära sammanhang med emigrationen. Jag har sålunda genom de utredningar som blifvit gjorda inom the Board of Trade i England, funnit att kostnaderna för lifsuppehållet i England under de senare tjugo åren gradvis sjunkit. Jag menar då alla sådana kostnader som erfordras för lefnadsuppehållet, d. v. s. icke uteslutande kostnaderna för spannmål eller för kött o. d., utan samtliga kostnader för en i enkla förhållanden lefvande familj. Dessa högeligen intressanta utredningar ådagalägga, att såväl i England som i Tyskland kostnaderna för lefnadsuppehållet sjunkit under de senare åren i icke oafsevärd grad; och af ännu större intresse är att iakttaga, att emigrationen från dessa två länder samtidigt har sjunkit icke oafsevärdt.

Mina herrar, jag behöfver knappast erinra om det sorgliga faktum, så väl känt af en hvar såväl i stad som på landet, att lefnadskostnaderna hos oss fruktansvärdt vuxit under de senare åren, och jag behöfver icke heller erinra om att följderna af denna stegring varit, att så många funnit sig nödsakade att öfvergifva sitt land! Många orsaker sägas härtill hafva bidragit. Jag har emellertid det bestämda intrycket — ett intryck som jag fått af icke få svenska arbetare jag träffat i Amerika — att tillväxten i lefnadskostnader är direkt orsak till emigrationsökningen. Tillsporda om det är så, som man stundom ser uppgifvas i den svenska tidningspressen, att orsaken till utflyttningen i allmänhet skulle vara rädsla för värplikten eller därför att de saknade rösträtt, hafva de svarat, att detta ingalunda vore fallet utan att man lämnade landet därför att det man förtjänade icke räckte till. Jag har trott på deras ord, ty de hafva fällts med bestämd öfvertygelse. Jämför man samtidigt under hvilka förhållanden svenskarne uppehålla sig i Amerika, de bekvämligheter de kunna tillåta sig, den litteratur de hafva att tillgå, den goda och praktiska undervisning som gifves barnen, de billiga kläder och allt dylikt, som de där kunna skaffa sig, då kan man förstå, när allt detta relateras i bref till de hemmavarande, att jämförelser skola göras. Och då hushållsboken samtidigt talar sitt bestämda språk, må någon då förundras öfver att slutsatsen själfmant kommer: det är nog i själfva verket bättre att vi gifva oss dit ut, än att framlefva vårt lif här hemma på det bekymmersamma sätt som vi måste göra!

Det värsta är emellertid, att vi icke se någon gräns härför. Vi se ingen som bringar dessa saker på tal, ingen som genom åtgärder, vare sig på lagstiftningens område eller med praktiskt syfte, sträfvar efter att åstadkomma en ändring i dessa förhållanden. Jag påpekar detta, mina herrar, och påpekar därjämte att det är min bestämda öfvertygelse, att man genom statsmannavisbet och tillämpande af en klok handelspolitik skulle kunna ernå resultat i detta hänseende. Jag ställer således ett alldeles *bestämt sammanhang emellan våra lefnadskostnader, tillväxten af vår emigration och den dåliga handelspolitik, som här i landet hittills förts.*

Ju mer man sätter sig in i dessa förhållanden i andra länder, desto mer skall man blifva öfvertygad om att statsmännens allra

förnämsta sträfvanden just gå ut på att etablera en för sitt land klok handelspolitik, d. v. s. att bereda för inbyggarna i landet möjlighet att existera. Det går icke att hindra emigrationen genom att uppställa vissa formella svårigheter att få lämna landet, utan det måste gå på den fria öfvertygelsens väg, öfvertygelsen om att det är möjligt att existera här.

Jag har tillåtit mig påvisa tulltaxans nära sammanhang med handelspolitiken, och det synes mig sålunda oafvisligt, att de handelspolitiska linjerna måste ligga klara, då man går till arbetet med en revision af vår nu gällande tulltaxa. Jag har med hvad jag här anfört i någon mån sökt åskådliggöra detta, men jag skall därjämte söka påvisa några omständigheter, som stå i sammanhang med det intresse som knyter sig vid de pågående traktatsunderhandlingarna.

Ett aftal med ett annat land bör förutsätta att intressen å *ömse* sidor föreligga. I det förut nämnda har jag sökt visa hvad slags intresse som kan vara ledande på den tyska sidan. Återstår då att söka komma till klarhet om hvad som för oss kan betecknas såsom det drivande intresset. Man har exempelvis till ledning för sitt omdöme beträffande en handelspolitisk åtgärd tagit omfattningen af hela vår export och import och däraf hämtat bevis för att ett svenskt intresse föreligger i viss riktning. Den utgångspunkten tror jag emellertid lika säkert får maka åt sig som den förr alltid omtalade så kallade handelsbalansen såsom mätare för betydelsen af handelsomsättningen med ett land; och jag skall söka angifva skälet för denna min uppfattning.

Jag har förut sökt framhålla, huru nära en klok handelspolitik står i samband med arbetarebefolkningens existensmöjligheter. Med hänsyn härtill måste graden af nytta för den arbetande befolkningen bero på *arten* af det som afsättes. Sålunda är det icke likgiltigt, huruvida landet exporterar en råvara eller om landet exporterar ett helfabrikat. På den förra är ju endast ringa arbete nedlagdt, på den senare däremot mycket. Den betydande skillnaden måste därför i viss mån inverka på uppfattningen om värdet af export af råvaror eller export af helfabrikat. Bäst belyses detta af efterföljande tabell:

Medelvärdet för 1 ton utgjorde i Riksmark enligt tysk statistik

för de från Sverige till Tyskland utförda varorna:

	1900	1901	1902	Medeltal
råvaror	23,5	19,6	20,1	21,1
halfabrikat	77,5	72,1	67,1	72,4
helfabrikat	186,4	169,5	172,8	176,8
närings- och njutningsmedel	308,1	274,4	295,7	291,0

för de till Sverige från Tyskland införda varorna:

råvaror	86,1	78,4	77,6	80,4
halfabrikat	284,4	218,7	196,1	231,0
helfabrikat	949,3	818,3	762,4	841,0
närings- och njutningsmedel	130,8	102,1	114,0	119,8

Interpellation.
(Forts.)

Jämföra vi värdet af en ton exporteradt helfabrikat, 176,8 mark, med värdet af en ton helfabrikat, som vi importera, 841 mark, så komma vi till den slutsatsen, att det landet har det större intresset som till det andra kan sända produkter, på hvilka så mycket mera arbete är nedlagdt. Jämför man så slutligen värdet af en ton importeradt helfabrikat med värdet af en ton från Sverige exporterad råvara, måste man komma till den slutsatsen, att det icke är omfattningen af exporten eller importen, som borde vara bestämmande för uppfattningen om hvad våra intressen kräva, utan att behörig hänsyn måste tagas till beskaffenheten af den export eller import, som är i fråga.

Exporten och importen (alltjämt efter den korrekta tyska statistiken) fördelar sig i råvaror, halffabrikat, helfabrikat, samt närings- och njutningsmedel, på följande sätt:

Sveriges handelsomsättning med Tyskland år 1902 enligt *tysk statistik*.

Från Sverige utförda varor:	Kvantitet i ton.	% af hela kvant.	Värde i Riksm.	% af hela kvant.
råvaror.....	1,661,569	74,2	33,347,000	41,4
halffabrikat.....	517,727	23,1	34,733,000	43,2
helfabrikat.....	50,219	2,2	8,677,000	10,8
närings- & njutningsmedel	11,023	0,5	3,260,000	4,0
ädla metaller.....	31	0,0	463,000	0,6
Till Sverige införda varor:				
råvaror.....	246,350	45,2	19,122,000	16,1
halffabrikat.....	24,679	4,5	4,839,000	4,1
helfabrikat.....	96,449	17,8	73,533,000	61,9
närings- & njutningsmedel	177,032	32,5	20,179,000	16,9
ädla metaller.....	14	0,0	1,381,000	1,0

Häraf framgår, att Tysklands export till oss af helfabrikat är icke mindre än 9 gånger så stor som den export af helfabrikat, som äger rum från Sverige till Tyskland.

Med hänsyn till den ringa exporten från Sverige till Tyskland af helfabrikat och den ringa utsikten till ökning af densamma, torde således icke samma intresse kunna förutsättas vara förhanden på den svenska sidan, som på den tyska, att få en handelstraktat till stånd.

Nu skulle jag vilja återgå till en föregående afdelning af mitt anförande, där jag påvisade det intresse, som förelåg för den tyska industrien att skaffa sig afsättning för sina helfabrikat på främmande marknad. Jag skall då söka visa, i hvad mån vi af ett sådant sträfvanande kunna vara berörda.

Vi ha här i landet 10,000 fabriker, vid hvilka den årliga tillverkningen uppgår till icke mindre än omkring 1,100 miljoner kronors värde. Denna tillverkning fördelade sig under år 1902 och 1903 på sätt som efterföljande tabell utvisar:

Efter värdet räknadt kunna de i rikets officiella statistik uppgifna *fabrikstillverkningarne* fördelas sålunda:

	1902.	1903.
råvaror	kronor 5,055,000	kronor 7,488,000
halffabrikat	» 178,183,000	» 209 314,000
helfabrikat	» 636,483,000	» 669,266,000
närings- & njutningsmedel	» 233,820,000	» 230,179,000

Interpellation.
(Forts.)

Dessa sifferberäkningar, som på min begäran uppgjorts af kommerskollegii statistiska afdelning, innefatta dock icke mejerihandteringen, där endast produktion af smör och ost torde kunna uppskattas till minst 60 miljoner kronors värde, ej heller produkter af grufdrift och järnverk eller så kallade bergverksprodukter, hvilka, fördelade i nyss nämnda grupper, år 1903 representera ett värde, som uppgår för råvara till 55,9 miljoner, för halffabrikat till 108,6 miljoner och för helfabrikat till 4,3 miljoner kronor.

Jag nämnde förut, att den svenska industriens afsättning på den tyska marknaden af helfabrikat hade ett värde af 8,6 miljoner mark. Om man sammantager alla de utländska marknader, hvarest svenska produkter afsättas, tror jag, att man, beträffande afsättning af helfabrikat, icke kommer högre än till omkring 20 miljoner kronors värde. Anställer man en jämförelse mellan hela afsättningen af helfabrikat från svenska fabriker, uppgående till omkring 670 miljoner kronors värde, och den afsättning af dylika fabrikat, som äger rum till andra länder, så skall man finna, att hemmarknaden är för oss af den allra största betydelse. *Det är hemmarknaden, som möjliggör för den svenska industrien att existera och för de svenska arbetarne att här kunna uppehålla sig.*

Hvad anledning har jag då till att framhålla detta? Jo, när nu en traktat har till syfte att genom bundna tullsatsen lämna det land, med hvilket traktaten afslutats, möjlighet att till vårt land afsätta sitt produktionsöfverskott af i allra första hand helfabrikat, måste häraf blifva en gifven följd, att den svenska marknaden för helfabrikat kommer att inskränkas. Följden däraf återigen måste blifva, antingen att vi nödgas söka andra marknader för afsättning af våra helfabrikat eller att vi måste stänga våra fabriker, inskränka vår fabriksverksamhet och afskeda våra arbetare. fluruvida och i hvad mån det är möjligt att gå den förstnämnda vägen eller att söka en så pass ökad afsättning för helfabrikat i främmande länder, som eventuellt skulle erfordras för att ersätta det intrång på hemmarknaden, som kan komma i fråga, är mycket svårt att afgöra. Erkännansvärda äro emellertid de sträfvan den, för så vidt de leda till målet, som under de senare åren här i landet gjort sig gällande i syfte att skaffa afsättning för svenska helfabrikat på främmande marknader, aflägsna eller närmare belägna. Och jag kan icke annat än på det varmaste rekommendera hvarje sträfvande i det bänseendet, som är effektivt, *förutsatt, att det går ut på afsättning af helfabrikat.* Om afsättning af råvaror torde vi knappast behöfva mycket bekymra oss, ty de stora industristaterna behöfva importera råvaror, likasåvisst som deras yttersta sträfvau går ut på att blifva af med sina helfabrikat. Det är därför befogadt, att några bekymmer för att blifva af med våra råvaror icke torde behöfva vara för handen. Men väl

Interpellation.
(Forts.)

har man grundad anledning att hysa stora bekymmer just för afsättningen af helfabrikat.

En af följderna utaf en misslyckad traktatsunderhandling med Tyskland kan emellertid bli ett tullkrig, med därpå följande minskning i afsättning äfven af helfabrikat.

Hvad betyder det då i själfva verket att eventuellt mista någon del af afsättningen af helfabrikat på den tyska marknaden? Jag erinrar om, att denna afsättning af svenska helfabrikat uppgick till ett värde af 8,6 miljoner mark.

Till ledning för ett bedömande har jag låtit utarbета en sammanställning af den svenska exporten till Norge före och efter tiden för mellanrikslagens uppsägning fördelad på samma sätt som skett med exporten till Tyskland, för att af en sådan uppställning kunna draga slutsatser om hvad inverkan det borde ha för oss. om den tyska marknaden för oss skulle blifva stängd. Jag vill därvid bemärka, att vi antagligen icke behöfva räkna med att alldeles mista afsättningen till Tyskland af helfabrikat. Ty i vår export af helfabrikat till Tyskland ingå i högst väsentlig mån separatorer, telefoner och andra artiklar, som finna afsättning under alla förhållanden, på grund af att de äro patentskyddade. Det är sålunda icke på grund af sin prisbillighet, utan på grund af alldeles särskilda egenskaper, som vissa slag af våra helfabrikat finna afsättning på den tyska marknaden. Jag skulle således icke vilja anse, att en afstängning af den tyska marknaden skulle i första hand medföra större förlust än till omkring 4 miljoner marks värde. Kan då denna siffra anses vara stor eller liten?

Den ifrågakommande tabellen har följande utseende:

Sveriges handel med Norge åren 1896—1900 — fördelning uppgjord i kommerskollegii statistiska afdelning.

från Sverige utfördes:

	1896	1897	1898	1899	1900
råvaror	778,085	695 122	181,986	138,373	119,542
halfabrikat ...	1,469,614	1,084,556	1,415,560	1,624,198	2,869,596
helfabrikat ...	14,937,456	17,329,679	3,007,008	3,484,577	3,581,645
närings- och njutningsme- del	2,363,255	1,530,076	944,453	1,203,904	651,810

till Sverige infördes:

	1896	1897	1898	1899	1900
råvaror	2,641,477	3,461,780	3,754,798	3,854 907	3,541,588
halfabrikat ...	354,266	325 988	327,806	406,704	408,314
helfabrikat ...	16,384,822	17,580,881	6,118,612	5,483,624	3,824,072
närings- och njutningsme- del	9,647,317	11,491,450	10,884,225	10,704,719	13,987,937

Obs. Uppgifterna för dessa och tidigare år angående Sveriges utförsel till Norge äro mycket ofullständiga, beroende hufvudsakligen därpå, att ännu inga bestämmelser funnos rörande varuutskändares

skyldighet att hos tullmyndigheterna angifva den *landväga* exporten. Man kan sälunda beräkna, att dessa uppgifter med minst 20 miljoner kronor understiga de verkliga utförselbeloppen per år. Från och med 1902 är denna bristfällighet i den offentliga statistiken afhjälpt.

Interpellation.
(Forts.)

Som synes, utgjorde vår export till Norge af helfabrikat år 1897 17,3 miljoner kronor, år 1898 3 miljoner, år 1899 3,4 miljoner och år 1900 3,5 miljoner. Mellanrikslagens uppsägning förorsakade således en inskränkning i den svenska exporten af helfabrikat af *icke mindre än 14 miljoner kronor*. Jag har emellertid icke förnummit, att, fastän man måste beklaga, att denna åtgärd blef vidtagen, någon enda handelsfirma stoppade på grund af den händelsen; och ej heller att någon enda fabrik, som tillverkade helfabrikat, behöfde stänga sina portar. Det synes mig, att då vi utan svårighet kunde bära en minskning uti exporten af helfabrikat, uppgående till 14 miljoner kronor vid detta tillfälle, så torde det icke innebära stora faror för vår industri, om den blefve delvis afstängd från den tyska marknaden.

Emellertid är att erinra, att vi ha en afsevärd afsättning af trävaror och gatsten till Tyskland, och det är ju alldeles gifvet, att exporten af dessa artiklar, för den händelse en handelstraktat med Tyskland icke skulle komma till stånd, utan i stället ett tullkrig börja, skulle röna inverkan däraf. Men jag tror, att det endast skulle bli en öfvergående olägenhet.

Med hänsyn till hvad jag förut anfört, anser jag, att Tyskland ovillkorligen behöfver dessa våra råvaror: trä och sten, och att om än vår export till Tyskland af sådana varor skulle komma att sjunka kanske med 15 å 20 % under ett fåtal år, skulle denna export snart återigen komma i gång och siffrorna nå samma höjd, ja, kanske blifva högre än förut. Men härvidlag är att observera, att, med hänsyn till *det på dessa artiklar nedlagda jämförelsevis ringa arbetet*, värdet af denna export för vårt land på långt när icke är af samma betydelse som afsättningen af helfabrikat, vare sig afsättningen sker på den utländska marknaden eller den inhemska.

Det bör heller icke förbises, att, om ett bindande af våra tullsatser skulle föranleda, att fabrikationen af helfabrikat svårt träffades af de tyska kartellernas manipulationer, följden däraf blefve, såsom förut nämnts, att fabriker i rätt stort antal sannolikt behöfde stängas och arbetarne afskedas. Hvad som åter däraf följer torde vara, att fabrikerne efter få år icke ha annat än skrotvärde. En tillfällig minskning uti exporten af råvaror, trä och sten, föranleder däremot jämförelsevis ringa förlust. Det får ju ihågkommas, att skogen växer under tiden och att stenen i berget icke dunstar bort.

Jag tillät mig i början af mitt anförande framhålla, att jag icke trodde, att det endast vore höga tullsatser, som behöfdes för att, med hänsyn till vår handelspolitik, skaffa oss fördelar gentemot andra konkurrerande länder. Många andra viktiga angelägenheter hänga därmed samman. Hvad jag närmast åsyftade var, att vårt järnvägstarifväsande måtte bli så organiseradt, att det kan främja handelspolitiska syften. För att rätt göra mig förstådd, tillåter jag mig anföra ett uttalande af *Bismarck* i tyska riksdagen den 8 maj

Interpellation.
(Forts.)

1879, hvilket bättre än något annat klargör, hvilken betydelse han tillmätte just järnvägstarifferna på handelspolitikens område. Han sade: »Jag förmärker, att man under debatten förbisett en omständighet, utan hvilken tullar sakna hvarje själfständighet, hvarje säkerhet och hvarje verkan, nämligen frågan om järnvägstarifferna. Denna fråga tillhör visserligen ett annat område, men den borde om möjligt lösas samtidigt, ty det är omöjligt att drifva en handelspolitik oberoende af järnvägstariffpolitik.» Och vikten häraf förstår man alltjämt i Tyskland. Att tyskarne kommit till det verkligt storartade resultat med sin handelspolitik, som skett, är naturligtvis icke en gärning från i går. Hvad de eftersträfvat och för de resultat, som ernåtts, har grunden lagts för många, många år sedan, och utvecklingen har sedermera klokt och rationellt pågått.

Det var redan på 1830-talet, som man ser de första tyska sträfvanterna att med tillhjälp af en klok handelspolitik söka uppträda i konkurrens med engelsmännen, och det var redan då man såg, att den enda möjligheten för Tyskland att bli stort och enadt var, att man skulle bereda uppkomsten af en kraftig och utvecklade industri. Det var då *Friedrich List* framlade sina stora synpunkter, denne List, som med orätt blifvit kallad protektionismens fader. Visserligen hyste han den åsikten, att Tyskland, nedtryckt, som det då var och utan någon industri, borde i början skaffa sig tullskydd för att hämma invasionen af engelska artiklar, men lika visst proklamerade han, och det är detta jag är angelägen om att få framhålla, att sedan detta skydd verkat och den inhemska industrien kommit till blomstring och lifskraft, äro tullarne icke i så hög grad af behovet påkallade. Han ville således använda tullar till att skydda industrien under dess barndom, men alldeles icke för att under ett senare utvecklingskede belasta konsumenterna med högre pris, än som må anses vara behöfligt.

Alla dessa angelägenheter ha under årtiondens lopp varit föremål för noggrann utredning och grundliga studier ifrån de tyska national-ekonomernas sida. Men såsom den röda tråden i deras utläggningar finner man alltid ett sträfvande att söka skydda den tyska hemmarknaden mot invasion af helfabrikat från främmande länder samt att genom nedbringandet af lefnadskostnaderna bereda existensmöjlighet för landets befolkning.

Det bör efter mitt förmenande äfven vara vår handelspolitikens förnämsta uppgift att bereda *minskade lefnadskostnader samt minskad emigration*. Det är detta, herr talman, som jag tror vara Sveriges förnämsta handelspolitiska intresse, och det är detta intresse, som bör utgöra grundlinjen, när man går till arbetet med en revision af tulltaxan.

Herr Wallenbergs anhållan blef på begäran lagd på bordet.

§ 4.

Efter föredragning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag i anledning af Sveriges anslutning till den internationella gods-trafikkonventionen hänvisades propositionen till lagutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2 och bankoutskottets memorial n:o 3.

§ 6.

Vidare föredrogos hvaradera för sig och blefvo af kammaren godkända lagutskottets utlåtanden:

n:o 14, i anledning af väckt motion angående åtgärder mot tobaksförbrukningen bland ungdomen; och

n:o 15, i anledning af väckta motioner angående upptagande af skogsvårdsafgifter för trävaror och trämassa, som utföras från riket annorledes än genom skeppning eller å järnväg.

§ 7.

Till afgörande förelåg härefter statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, inuefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1—14.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 15*, angående anslag till anläggning af ett vindelektricitetsverk m. m. vid Alnarp, yttrade

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman! I denna punkt synes statsutskottets vanliga försiktighet gentemot experiment och nyheter hafva bläst bort med vinden. Här är fråga om att anlägga ett vind-elektricitetsverk för att drifva mejeriet samt ombesörja belysningen och tillgodose öfriga kraftbehof. Jag skulle icke hafva haft något emot att man gjorde försök beträffande elektriciteten såsom belysning och drifkraft för landbrukets öfriga kraftbehof, men att här experimentera med elektrisk kraft, åstadkommen genom en vindmotor, för drifvande af mejeriet anser jag vara ett i hög grad vågadt experiment. Jag anser, att man förut icke gjort tillräckliga försök att medelst vinden frambringa elektrisk kraft för sådana ändamål, som fordra daglig tillgång på kraft. Vi se af handlingarna, att det icke beräknas att erhålla kraft genom vinden under mer än $\frac{3}{4}$ -delar af året. Under den öfriga delen af året skall kraften åstadkommas genom ångmaskin och ångpanna. Till följd häraf behöfver man dock en större ångmaskin och ångpanna i mejeriet, än eljest vore behöfligt, således en förökad kostnad på mejeriets konto. Nu har emellertid institutets styrelse räknat ut, att man skulle kunna göra åtskilliga besparingar i den årliga driftkostnaden genom elektricitetsverket. Man beräknar, att kolåtgången skulle minska genom den nya anordningen af ångpannan. Men huru detta kan stå i något sammanhang med elektrici-

tetsverket, kan jag icke förstå. En bättre anordning af ångpannan skulle väl kunna ske oberoende af om vindelektricitetsverk anlägges vid gården eller icke, och således borde väl besparingen därigenom icke tillgodoföras vindelektricitetsverket. Men det förefaller mig alldeles otroligt, att en anordning vid en ångpanna kan bli så kolbesparande, att man kan inbespara $\frac{3}{7}$ -delar af kolåtgången. Det är, tror jag, åter ett af de många misstag, som förekommit vid Alnarp. De reparationer och omändringar af mejeriet, som äro angifna skola företagas, äro af den beskaffenhet, att de visa, att stora misstag där begåtts, hvilka icke torde hafva förekommit vid byggnader annorstädes i landet. Mejeriet är icke mer än 12 år gammalt, och dock gjordes, när det byggdes, den felaktiga anordningen, att ångskorstenen byggdes inuti mejeriet. En sådan anordning är, erkänner man nu, i hög grad olämplig, och skorstenen måste nu flyttas ut. Då Örebro läns mejerikonsulent för cirka 20 år sedan uppbyggde en mängd mejerier inom länet, var han så praktisk, att han icke byggde skorstenen inom mejerilokalen, utan utanför mejeriet. Men vid Alnarp kunde man icke 8 år därefter vara så praktisk, att man gjorde detta, utan man byggde skorstenen inuti mejeriet, och nu måste den flyttas ut. Jag betarar därför också, att det här försöket att drifva mejeriet med vindelektricitetsverk kommer att bli ett sådant försök, som vi få ångra, emedan det är opraktiskt. Det torde emellertid icke finnas någon möjlighet att mot utskottets förslag genomdrifva en annan mening. Därtill finnes ingen utsikt. Jag har icke kunnat underlåta att framhålla dessa synpunkter och göra dessa anmärkningar, men, herr talman, jag gör intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
understöd åt
lärjungar vid
landtmanna-
skolor.*

Punkten 16, angående understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid landtmannaskolor.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, till understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana landtmannaskolor, som åtnjöte bidrag af statsmedel — under villkor, att lika belopp tillsköttes af landsting, husbällningssällskap eller eljest samt på de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t kunde finna för godt föreskrifva — på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang till behandling förehafvt en af herrar *P. Pehrsson* i Åkarp och *J. P. Jespersson* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 5, däri hemställts, att Riksdagen till understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana landtmannaskolor, som åtnjöte bidrag af statsmedel — under villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna för godt att föreskrifva — måtte på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och afslag å herrar Pehrssons i Åkarp och Jesperssons ofvan nämnda motion, måtte, till understöd åt mindre bemedlade lärjungar

vid sådana landtmannaskolor, som åtnjöte bidrag af statsmedel — under villkor, att lika belopp tillsköttes af landsting, hushållnings-sällskap eller eljest samt på de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t kunde finna för godt föreskrifva — på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

*Angående
understöd åt
lärjungar vid
landtmanna-
skolor.
(Forts.)*

Reservation hade emellertid vid denna punkt afgifvits af herr Persson i Tällberg, som ansett, att den i ämnet väckta motionen bort af utskottet tillstyrkas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Herr talman! Den föreliggande frågan är visserligen icke någon stor fråga, men den kan vara viktig nog ändå för den det vederbör. Vi hafva visserligen icke ännu kunnat vinna någon erfarenhet, huru det kommer att ställa sig med verkningarna af detta anslag, då det vid förlidet års lagtima riksdag var första gången, det beviljades — på enskild motionärs framställning. Motionären anhöll då om ett anslag af 10,000 kronor, men statsutskottet, som ansåg sig böra pruta på det begärda anslaget, förordade i stället 5 000 kronor och insatte dessutom för bidragets utgående samma villkor, som nu är upptaget i det nuvarande förslaget, nämligen att landsting, hushållningssällskap eller enskilde skulle tillskjuta ett lika stort belopp, som staten lämnar. Nu kan det ju ofta inträffa, att det kan finnas personer, som äro mycket lifligt intresserade för att få undervisning i landtbruk — fattiga bondsöner, som icke hafva råd att bekosta sig en kurs vid en sådan skola — men för hvilka kanske hushållningssällskap, landsting och enskilde icke hafva det intresset, att de kunna beräkna understöd därifrån, och att dessa fattiga bondsöner då blifva beröfvade möjligheten att genomgå en sådan, för dem nyttig kurs. Och det är därför, som jag anser, att Riksdagen gjorde klokt i att borttaga detta villkor, som i alla fall utgör endast ett hinder för en del af dem, som varit i stort behov af understöd, att få sådant. Och då det tillika icke skulle förorsaka staten ett enda öres utgift, synes det mig, som om denna kammare gjorde klokt i att bifalla motionärernas förslag.

Om vi också se efter, huru det förhåller sig med afseende å anslaget till understöd åt lärjungar vid folkhögskolorna, hvilka väl äro närmast att jämföra med dessa landtmannaskolor, så finna vi, att där är icke något sådant villkor för erhållande af stipendium föreskrifvet. Jag tycker därför, att man också här skulle kunna taga bort detta villkor, som, så att säga, mera af en händelse kom att inflyta i förra Riksdagens beslut. Innevarande Riksdag har redan visat, att den, där den funnit, att förra Riksdagen begick ett misstag, varit villig att rätta detsamma. Och då på sätt och vis kan sägas, att här föreligger, om icke ett misstag, åtminstone ett beslut, som är mindre välbetänkt, så vågar jag, herr talman, hemställa om afslag å utskottets förslag beträffande detta villkor och bifall till motionärernas hemställan.

Angående
understöd åt
lärjungar vid
landtmanna-
skolor.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Sundin*, *Andersson* i Baggböle, *Larsson* i Klagstorp, *Juhlin*, *Johansson* i Öija, *Hellgren*, *Karlsson* i Fjäl, *Eriksson* i Elgered, *Svensson* i Bondön, *Lundström* och *Olsson* i Älfvalsåsen.

Herr Nylander: Några fullt giltiga skäl, hvarför Riksdagen nu skulle frångå den uppfattning, som Riksdagen sistlidet år hade i denna fråga, synes mig icke ha blifvit af den föregående ärade talaren andragna.

Det var — såsom han nämnde — vid förra årets lagtima riksdag, som detta anslag första gången beviljades. Riksdagen fann då emellertid för godt att vid anslaget fästa det villkoret, att ett lika stort belopp skulle tillskjutas af landsting, hushållningssällskap eller eljest af enskilda. Detta är icke något ovanligt villkor, utan Riksdagen har i flera med detta jämförliga fall likaledes uppställt sådana villkor, nämligen då det gällt anslag till sådana privata anstalter som de nu ifrågavarande.

Motionärerna ha visserligen i sin motion framhållit, att »såväl landsting som hushållningssällskap visat obenägenhet för att lämna bidrag till fyllandet af ifrågavarande villkor». Jag vågar dock hålla före, att man icke ännu äger någon erfarenhet i detta fall. Ty det var så sent som den 8 december sistlidet år, som Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser angående villkoren för erhållande af bidrag af detta anslag, och sedan dess har det icke varit möjligt vare sig för landsting eller hushållningssällskap att kunna inkomma med yttrande om, huruvida dessa villkor äro för stränga eller ej. Att Riksdagen städse med välvilja och omtanke omfattat dessa skolor, därpå har den flerfaldiga gånger visat prof. Senast i dag har Riksdagen till dessa landtmannaskolor beviljat icke mindre än 50,000 kronor — d. v. s. höjt det förutvarande anslaget å 35,000 kronor med 15,000 kronor — och Riksdagen har därigenom tydligen ådagalagt sitt synnerliga intresse för dessa skolor och visat, att den önskar all framgång åt deras verksamhet.

På grund af hvad som sålunda anförts anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr talman! Jag medgifver villigt, att, såsom den föregående talaren erinrade, dessa landtmannaskolor nog varit föremål för omvårdnad från Riksdagens sida. Men detta är en sak; en annan sak är att möjliggöra för dessa landtmannaskolor att kunna vidga sin verksamhetskrets. Detta senare är desto mera nödvändigt, om vi verkligen på allvar vilja uppfostra en kunnig och duglig småbrukareklass. Vi måste då i främsta rummet tillse, att de, som skola utgöra grundstammen i denna småbrukareklass, nämligen den mindre bemedlade allmogeklassens och den obemedlade arbetareklassens söner, sättas i tillfälle att bevista kurserna vid dessa landtmannaskolor. Men så är sannerligen icke nu förhållandet. Om man studerar statistiken öfver antalet lärjungar vid länens landtmannaskolor, finner man, att dessa endast utgöra ett fåtal. Det finnes landtmannaskolor, som blott ha ett elevantal af 2, 3, 5, 6 eller 8 stycken,

och genomsnittssiffran blir alltid mycket låg. Anledningen därtill torde nog vara att söka i den omständigheten, att obemedlade elever endast med svårighet kunna få tillträde till dessa skolor. Om ett understöd skall gifvas dem från statens sida, synes det mig rättvist och billigt, att villkoren för detsamma åtnjutande blifva desamma som i fråga om understöds utgående till mindre bemedlade lärjungar vid folkhögskolorna. Landtmannaskolorna skola väl icke vara åtminstone denna kammars styfbarn gentemot folkhögskolorna. För en småbrukare är den praktiska utbildning, som han kan förvärfa i landtmannaskolan, lika nödvändig som den utbildning, folkhögskolan kan meddela honom.

*Angående
understöd åt
lärjungar vid
landtmanna-
skolor.
(Forts.)*

Då Riksdagen förra året, med anledning af en af mig m. fl. afgifven motion, beviljade detta anslag, vågade vi icke opponera oss mot det villkor, som Riksdagen då fäste vid detta anslag, emedan vi voro rädda för att en opposition från vår sida skulle kunna föränleda hela förslaget fall. Nu har emellertid ett godt uppslag här gifvits från Riksdagens sida, och jag tycker, att det icke är mer än billigt, att man nu räcker handen fullt ut. Om man nämligen tänker sig, att som villkor för dylikt understöds åtnjutande skall fordras, att äfven landsting eller hushållningssällskap skola lämna bidrag till dessa obemedlade elever, då kan det hända, att visserligen de hushållningssällskap, som äro rika och förmögna — som ha stora inkomster af brännvinshandteringen eller dylikt — verkligen kunna gå med på detta villkor och lämna ett visst bidrag, men alla fattiga hushållningssällskap, som redan äro i öfrigt betungade af utgifter för landtmannaskolorna, komma helt säkert att hvarken kunna eller vilja lämna något dylikt bidrag. Och dessa fattiga hushållningssällskap äro till finnandes just i sådana län, där en kraftig småbrukareklass är som mest önskvärd.

På nu anförda skäl ber jag att, i likhet med herr Daniel Persson, få yrka bifall till den nu föreliggande motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som framställde propositioner å dessa yrkanden, förklarade sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i sextonde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 96 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 17—24.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.*

Punkten 25, angående anslag till uppehållande af Sveriges utsädesförenings praktiskt-vetenskapliga verksamhet.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsädesförenings praktiskt-vetenskapliga verksamhet, på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 25,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna godt bestämma.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr vice talmannen: Herr talman! I likhet med hvad under närmast föregående år ägt rum hemställer Kungl. Maj:t till Riksdagen i år, att Riksdagen såsom bidrag till uppehållande af Sveriges utsädesförenings praktiskt-vetenskapliga verksamhet på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 25,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna godt bestämma.

I den redogörelse, som Kungl. Maj:t lämnar för detta ärende, finner jag för min del icke tillfyllestgörande upplysningar rörande det egendomliga förhållande, som gör sig gällande vid Svalöf. Herrarne erinra sig mycket väl, hurusom, då denna fråga förelåg till behandling i kammaren i fjol, åtskilliga erinringar och anmärkningar gjordes emot det samband, hvori utsädesföreningen och utsädesbolaget vid Svalöf stå till hvarandra. Man hade haft grundad anledning, enligt mitt förmenande, för en rättelse i detta afseende eller åtminstone till att ett försök till en rättelse skulle hafva blifvit gjord tills i år, på annat sätt än hvad man kan inhämta af den kungl. propositionen. Redan den omständigheten, att landtbruksstyrelsen icke lämnar Kungl. Maj:t svar på dess skrivelse af den 25 maj förrän den 6 därpå följande december, förefaller mig högst egendomlig, då detta ärende hade, såsom jag nyss nämnt, varit föremål för ganska allvarsam uppmärksamhet under dess behandling af Riksdagen i fjol. Emellertid, när landtbruksstyrelsen en gång svarade på Kungl. Maj:ts skrivelse, hade landtbruksstyrelsen ingenting annat att meddela Kungl. Maj:t, än att i Svalöf blifvit tillsatt en kommitté, som skulle uppgöra förslag till bättre ordnade förhållanden utsädesbolaget och utsädesföreningen emellan. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet synes stödja sig på detta landtbruksstyrelsens meddelande och finner, att då frågan ligger under utredning, är det ingenting annat att göra än att bida tiden och samtidigt ytterligare begära nytt anslag till föreningen för år 1907. Anledningen till att kom-

mitténs utlåtande icke kunnat leda till något resultat synes utaf den kungl. propositionen vara den, att kommittéutlåtandet icke har kunnat blifva föredraget inför den större styrelsen för utsädesföreningen. Det synes märkvärdigt, att Kungl. Maj:t låter sig nöja med ett sådant svar, ty väl kan man ju hafva anledning att förutsätta, att, så fort kommitténs utlåtande afgifvits, föreningens styrelse bort sammanträda och däröfver yttra sig. Och hade så skett i rätt tid, så hade ju därefter landbruksstyrelsen vetat, hvad styrelsen i sin ordning ville föreslå Kungl. Maj:t. Äfven om det hade erfordrats en extra bolagsstämma eller något sådant, förefanns väl mer än god tid att åstadkomma detta; men nu låter man bero vid detta kommittéutlåtande, som icke har kunnat blifva föremål för pröfning af utsädesföreningens större styrelse, och därför kan icke heller landbruksstyrelsen afgifva något utlåtande i ärendet, utan ställer sig afvaktande och lofvar, att när en gång den större styrelsen har yttrat sig öfver kommittéutlåtandet, skall landbruksstyrelsen till Kungl. Maj:t inkomma med sitt yttrande.

Det har varit för mig svårt att svälja allt detta vid behandlingen af ärendet inom statsutskottet. Vid behandlingen af ärendet inom utskottet har jag visserligen gjort ett försök att få ett annat beslut af utskottet, än det, som här föreligger. Men jag har slutligen låtit den tanken falla och så till vida funnit mig böra vara nöjd med utskottets utlåtande för denna gång, som den förbättrade motivering till utskottets hemställan, som framkom efter öfverläggningarna, syntes förlägga frågan i något bättre läge än förut.

Fästän jag sålunda icke är nöjd med utskottets utlåtande i denna punkt, har jag i alla fall icke, af skäl som jag redan antydtt och närmare kommer att angifva, reserverat mig mot detsamma. Jag har emellertid trott, att vid behandlingen af detta ärende här i kammaren några synpunkter borde framhållas utöfver hvad som blifvit sagdt inom utskottet och här återgifvits i utskottets utlåtande. Utskottets motivering är kort och den säger, enligt min mening, icke på långt när allt, hvad utskottet haft skäl att säga och äfven bort säga i denna fråga. Motiveringen lyder så här: »Enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelas och af handlingarna framgår föreligger ett förslag om förnyade bestämmelser angående elitstammars förökande och tillhandahållande för skäligt pris åt allmänheten. Under framhållande af vikten däraf, att nya bestämmelser i dessa afseenden må komma till stånd, och med betonande af nödvändigheten af att utsädesföreningens förhållande till allmänna svenska utsädesaktiebolaget snarast möjligt varder på ett tillfredsställande sätt ordnad», och därpå hemställer utskottet om bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Herrarna finna, att utskottet också stöder sig på den förhoppningen, att hvad kommittén har att föreslå skall rätta de ohjälpliga förhållandena vid Svalöf på det sättet, att nya bestämmelser angående elitstammarnes förökande och tillhandahållande till skäligt pris åt den jordbrukande allmänheten skola komma att träffas. Svalöfskommittén har nu framlagt tvenne alternativa förslag. Motiveringen till dessa förslag är för vidlyftig att här vid detta tillfälle närmare ingå på, utan vill jag hålla mig endast till själftva förslagen. Det ena af

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
forening.
(Forts.)

dessa alternativ lyder sålunda: »Med bolaget träffas för viss tid aftal om öfvertagande af föreningens eliter efter ungefär samma grunder som hittills, dock med skyldighet för bolaget att i sin bolagsordning företaga sådana förändringar, att vinsten af dess rörelse, i den mån den ej kräfvcs för företagets konsolidering och utveckling samt för afdrag af skäligh, fastställd ränta, oafkortad må komma det allmänna till godo.» Detta låter ju mycket bra, och blefve det hela slutligen så ordnad, som kommitterade i detta sitt första alternativ föreslagit, så tror jag, att allt skulle vara fullt tillfredsställande. Jag betvivlar emellertid, att så i verkligheten kommer att ske, och för denna min uppfattning skall jag snart nog försöka att visa skäl. Det andra alternativet är af följande lydelse: »Det ekonomiska och organisatoriska sambandet mellan föreningen och bolaget upplöses, och de från föreningen utgående nya stammarna öfverlåtas efter fri och öppen täflan till den mellanhand, som för det första ikläder sig de i bil. 2 angifna förpliktelsorna och därtill erbjuder föreningen de mest betryggande och ekonomiskt fördelaktiga villkoren.»

Efter det att kommittén i sina förslag uttalat sig på detta sätt, yttrar emellertid kommittén: »Kommitterade, som tagit under noggrann ompröfning den nuvarande organisationens berättigande, anser sig med anledning häraf böra uttala sin anslutning till den *tillämpade grundprincipens riktighet.*» Detta vederlägger efter min mening allt hvad kommittén här föreslagit, ty det är alldeles uppenbart, att om *grundprincipen* beträffande förhållandet emellan föreningen och utsädesbolaget är riktig, sådan som den nu är, hade icke dessa oegentligheter förefunnits i Svalöf, såsom jag hoppas, herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke vill förneka. Herr statsrådet erkänner också tydligt i sitt anförande i denna kammare vid fjolårets lagtima riksdag, då Svalöfsfrågan här var före, att vid Svalöf allt ej är som det borde vara. Statsrådet sade då nämligen bland annat: »Det talas ganska ofta om att man bör reagera mot bolagsväldet; för min del anser jag, att det kanske talas för ofta därom, men det gäller då alldeles fristående bolag, som operera på egen hand utan något understöd. Här åter gäller det ett bolag, som visserligen icke själf får några understöd från staten, men som dock — det kan väl icke förnekas — är indirekt statssubventionerad, i alldeles ofantligt hög grad, och icke endast statssubventionerad, utan det erhåller äfven indirekt ganska stora anslag från hushållningssällskapen. Sålunda får föreningen för närvarande från hushållningssällskapen ungefär 16,500 kronor och från staten, tack vare en för mig obegriplig frikostighet af förra årets Riksdag, 40,000 kronor. Tager man så i betraktande de ofantliga fördelar bolaget har af sitt samarbete med denna förening, kan man ej gärna finna annat, än att bolaget borde vara i stånd att understödja utsädesföreningen med en något större summa än den, som föreningen i sitt eget inkomst- och utgiftsförslag upptager. Denna summa rör sig endast om 6,000 kronor, och den är ju alldeles, jag höll på att säga, löjligt liten, men åtminstone decideradt för liten från ett bolag, som, enligt hvad jag förut meddelat, förra året hade en årsinkomst af 104,000 kronor.» Detta är nettobehållningen.

Efter ett sådant uttalande af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vill det förefalla mig, som man hade haft att vänta framställning i ämnet i något annorlunda form, än hvad den här föreligger. Herr statsrådet synes trösta sig med, att för närvarande denna fråga ligger under utredning och att det icke har varit något för Kungl. Maj:t att göra före framställningen till Riksdagen i år om oförminskadt anslag. Detta framgår af följande ord i den kungl. propositionen, hvilka herr statsrådet där har anfört: »Då sålunda frågan om ett för föreningen och det allmänna bättre utnyttjande af det förädlingsresultat, hvartill föreningen kommit, är under utredning, anser jag mig icke kunna ifrågasätta någon förändring uti de till föreningen utgående anslag.» Huru stämmer nu detta uttalande utaf herr statsrådet med herr statsrådets uttalande i fjol i denna fråga. Det heter nämligen uti herr statsrådets anförande i fjol vidare: »Jag vågar nämligen icke för närvarande framställa något yrkande, men vill däremot alldeles bestämdt uttala en vördsam men energisk anhållan till såväl Kungl. Maj:t som statsutskottet, att, när denna fråga om anslag till Sveriges utsädesförening nästa gång kommer inför Riksdagen, vi då icke må ställas i okunnighet om sambandet mellan bolaget och föreningen, utan — om jag får använda det uttrycket — korten komma på bordet och vi få veta, huru detta samband är ordnad samt om föreningen verkligen är självständig eller står i ett kanske mindre fritt förhållande till bolaget och dess aktieägare.»

När herr statsrådet hade denna uppfattning i fjol, så förefaller det mig något underligt, att herr statsrådet ej funnit anledning att litet bättre hålla efter Kungl. Maj:t i år, innan Kungl. Maj:t gjorde sin framställning till Riksdagen.

Statsutskottet har, efter min mening, i detta fall icke heller riktigt fullgjort, hvad man kunnat fordra. Men det har väl varit på samma sätt i statsutskottet, att man har för denna gång velat låta, så att säga, udda vara jämnt. Men en gång till lär det näppeligen komma att gå — utan »korten på bordet», såsom herr statsrådet själf ville ha det i fjol. Annars tror jag icke, att det går så lätt att få bifall till en framställning om ytterligare 25,000 kronor till de 15,000 kronor, som Svalöfs-föreningen varit van vid att årligen erhålla i statsanslag.

Som sagdt, jag har icke något yrkande att göra, och det kan således anses obefogadt, att jag då tagit till orda, men jag har gjort det i god afsikt, nämligen för att slå fast uppmärksamheten vid denna fråga, så att den till ett annat år må komma in till Riksdagen i ett utredt skick. Ty det är visst och sant att på det sätt, hvarpå det nu går till mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget i Svalöf, det är Sveriges jordbrukare, som därvidlag få sitta emellan och få betala den stora och oskäligen vinst, som, enligt herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet egen utsägo i fjol, numera skördas af detta utsädesbolag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Tamm: Ja, herr vice talman, det är ju alldeles gifvet, att jag hade väntat och

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

förutsett, att mitt yttrande i frågan här i Riksdagen i följ skulle ställas i samband med hvad som nu blifvit sagdt till statsrådsprotokollet. Men jag har icke trott och jag tror fortfarande icke, att det kan påvisas så stor olikhet mellan min ståndpunkt då och nu. Ty den är fortfarande precis densamma. Att icke utredningen hunnit blifva färdig, till dess att statsverkspropositionen framlades, är nog icke uteslutande mitt fel, då jag icke hade äran att taga hand om jordbruksdepartementet förrän den 7 november förra året. Således har jag icke haft så lång tid på mig att utreda denna fråga. Och, såsom herrarna behagade observera — hvilket äfven herr vice talmannen framhöll — inkom ju detta kommittéuttalande först den 25 sistlidne november till landtbruksstyrelsen. Att jag icke har ansett mig kunna eller böra ingripa uti den utredning, som pågår inom Svalöfsföreningen, är väl helt naturligt, isynnerhet då jag nu förklarar, att det betänkande, som utaf kommittén afgifvits, enligt min åsikt icke är tillfredsställande. Det skulle således icke hafva kunnat leda till något resultat i afseende å den af mig såsom nödvändig ansedda utredningen, ifall styrelsen hade kommit med ett tillstyrkande utaf vare sig det ena eller andra alternativet. Jag instämmer alldeles med herr vice talmannen däri, att det måste påfordras, att det blir fullständig klarhet i sambandet mellan föreningen och bolaget. Likaledes instämmer jag i hans yttrande i fråga om de stora anslag, som från det allmännas sida gå till detta bolag.

Jag har emellertid anledning att i ett afseende ställa mig i opposition emot vice talmannen, nämligen då han säger, att Kungl. Maj:t nu kommer med alldeles samma förslag som i följ. Det gör icke Kungl. Maj:t. Ty Kungl. Maj:t har tillagt ett villkor för anslagets åtnjutande, nämligen »utöfver hvad som möjligen, med anledning af det yttrande landtbruksstyrelsen framdeles kommer att afgifva, kunde visa sig erforderligt». Därmed har jag trott mig säga och velat säga, att, sedan denna sak blifvit föremål för vederbörlig behandling af utsädesföreningens mindre eller större styrelse samt därefter underkastad vidare utredning af landtbruksstyrelsen, men därvid ordnandet af förhållandet mellan föreningen och bolaget tilläfventyrs icke nått en tillfredsställande lösning, jag icke kan, med min förut och här uttalade åsikt, tillstyrka Kungl. Maj:t att anvisa detta anslag till föreningen. Med den ståndpunkt jag sålunda har, och då jag icke ansett utredningen kunnat på den korta tid, som stått till buds, påskyndas så mycket, som vice talmannen tycktes önska, och då jag vidare alldeles bestämdt förklarar, att, om utredningen icke blir tillfredsställande, Kungl. Maj:t icke begärt bemyndigande annat än att hålla detta anslag inne, till dess Riksdagen ytterligare blifvit hörd i frågan, har jag trott mig icke hafva en härmån vikit från den ståndpunkt, jag från början intagit. Dessutom har jag vidare till statsrådsprotokollet yttrat, att jag icke ansett mig för närvarande kunna ifrågasätta någon förändring i anslaget — jag ber att få understryka detta ordet *kunna*. Ty därmed har jag velat säga, att, så gärna jag än önskat, så har jag icke på grund af förekommande omständigheter kunnat ifrågasätta någon förändring i villkoren för anslagets erhållande.

Jag tror emellertid, och jag hoppas det äfven, att föreningen skall kunna prestera en tillfredsställande utredning, och att därför Kungl. Maj:t skall kunna vara oförhindrad, att, om Riksdagen nu anvisar det ifrågasatta anslaget, utanordna detsamma. Men jag upp-repar ännu en gång, att, om icke förhållandet mellan bolaget och föreningen blir tillfredsställande utredt, jag skall finna mig förhindrad att tillstyrka Kungl. Maj:t att anvisa anslaget.

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Herr Starbäck: Herr talman! Då riksdagsmannen Gösta Tamm förra året hade sitt anförande i Svalöfsfrågan, fann jag mig föran-låten att instämna i detsamma. Det kan väl därför tyckas, som om jag bort hafva en från statsutskottets majoritet afvikande mening. Men då jag är alldeles öfvertygad därom, att den utredning, som herr statsrådet Gösta Tamm utlofvar, verkligen skall blifva fullständig, och vi genom hans åtgöranden skola, så fort sig möjligen göra låter, få *korten på bordet*, ansåg jag det icke lämpligt att reservera mig emot utskottets förslag.

Det är med glädje, herr talman, som jag fortfarande tillåter mig att vördsamt instämna i det yttrande, som nu statsrådet Tamm haft.

Herr Sjö: Herr talman! Jag hade icke tänkt att yttra mig i den föreliggande frågan, då jag icke har reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Men när det nu är två talare från stats-utskottet, som här hafva yttrat sig i frågan, utan att de hafva reser- verat sig mot utskottet, skall äfven jag tillåta mig att yttra några ord.

Jag får då först säga, att af hvad som förekommit icke allenast vid 1904 års riksdag utan äfven nu och i föl och under tiden där- emellan, har jag icke kunnat annat än yrka afslag i utskottet på det af Kungl. Maj:t nu äskade anslag af 25,000 kronor. Och jag fotade detta mitt afslagsyrkande därpå, att denna utsädesförening och detta utsädesbolag icke synas hafva alldeles så rent mjöl i säcken, utan att man bör, innan man beviljar ifrågasatta anslag, hafva reda i och ordning på huru denna subventionerade förening har ställt sina saker för att få så ofantligt stora statsanslag — såsom vi nyss hörde öfver 104,000 kronor. Skall man från statskassan, från landsting och hus- hållningssällskap m. fl. inrättningar lämna stora anslagsbelopp till en förening, låt vara att den är gagnande för jordbruket, skall man väl ändå hafva reda på föreningens göranden och låtanden, så att man äger visshet därom, att den sköter sig så, att den är värdig att få anslag.

Jag har icke något yrkande att göra, men det synes mig san- nerligen underligt ändå, när man bör statsrådets och chefens för jord- bruksdepartementet yttrande *nu*, att han fortfarande har samma stånd- punkt i frågan, som han hade vid förlidet års riksdag. När han alltså emellertid har samma ståndpunkt, hade man väl tänkt sig att han kunnat låta bli att tillstyrka Kungl. Maj:t att framställa äskande om detta anslag.

Herr talman, jag har, som sagdt, icke något yrkande att göra.

Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

Herr Nylander. Herr talman! Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än på bifall till hvad utskottet hemställt i denna punkt. Det kan visserligen medgifvas, att förhållandena vid Svalöf icke varit tillfredsställande, men det vore väl icke riktigt att nu afslå Kungl. Maj:ts förslag om bibehållande af det sedvanliga anslaget, då utredning för närvarande pågår för att få detta förhållande mellan utsädesföreningen och bolaget bättre ordnad. Den kommitté, som fått uppdrag att verkställa ifrågavarande utredning, har såsom en grundprincip velat fastslå, att samarbetet dem emellan så anordnas, att resultatet af föreningens, genom offentliga anslag uppehållna arbeten i möjligaste måtto bör komma det allmänna till godo. Detta är väl en princip, som man måste godkänna. Vidare har kommittén ansett, att det formellt oupplösliga bandet mellan föreningen och bolaget bör upplösas, så att föreningen för framtiden må vara oförhindrad att för elitstammarnas förökande träffa aftal med den, som föreningen kan finna lämpligast. För att vinna detta mål har kommittén tänkt sig tvenne alternativ, för hvilka jag nu emellertid icke torde behöfva redogöra. Dessa alternativ hafva visserligen, enligt hvad framhållits från ett par håll, af en del ej syntts vara fullt tillfredsställande, och skulle nu så vara, att Kungl. Maj:t, efter närmare genomseende af hithörande handlingar, kan fundera ut några andra sätt än dessa, förmodar jag, att kommitterade icke skola hafva något att däremot erinra, utan med nöje se, att frågan blir på ett fullt tillfredsställande sätt löst.

Hvad angår den stora vinst, som detta bolag skulle ha haft, så har jag varit i tillfälle att något närmare blicka in i räkenskaperna, och jag försäkrar, att denna vinst icke varit så stor, som man i allmänhet föreställer sig. Under åren 1891 till och med 1904 har detta bolag icke mer än en enda gång lämnat utdelning, och då blott fyra procent, och det har meddelats mig, att för det sistförflutna året verksamheten icke lämnat någon nämnvärd behållning. De vinster, bolaget fått, hafva nedlagts på förbättringar af byggnaderna och äfven på annat sätt användts för att bolaget skulle kunna vara allmänheten till nöjes, och detta anser jag för min del böra räknas bolaget till fördel.

Såsom frågan nu står, anser jag intet annat vara att göra än att bifalla utskottets hemställan, och anhåller jag, att kammaren måtte bifalla densamma.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Jag har med glädje åhört hvad herr vice talmannen anförtrodde åt protokollet, och jag skulle utan vidare kunna instämma i detta hans anförande. Jag tyckte dock för min del, att han icke kom till ett fullt lyckligt slut. Jag vill, med anledning af hvad som här dels af herr vice talmannen och dels af herr Sjö anförts i ärendet, yrka afslag på så väl Kungl. Maj:ts förslag som statsutskottets betänkande.

Friherre Bonde: Det har icke varit utan en viss förvåning som jag åhört hvad som af ett par utaf statsutskottets ledamöter anförts om de obevisade beskyllningar, som mot utsädesföreningen

utslungas. Den ställning, jag intager i denna utsädesförening, gör det nödvändigt, att jag här söker att åtminstone med några få ord bemöta de anmärkningar, som framställts. Jag har vid föregående tillfällen yttrat mig i denna sak, och då detta anslag för två år sedan beviljades, var det på grund af en af mig i denna kammare afgifven motion. Då insåg kammaren fullväl betydelsen af denna förenings verksamhet, och utan något egentligt motstånd beviljades anslaget. Hvadan kommer då, att en storm af ovilja, ett oväder uppstått under dessa senare år, ett oväder, sådant att det hotar störta en förening, som under en lång följd af år utöfvat en gagnande verksamhet af stor betydelse icke blott för vårt jordbruk, utan för vårt land och dess ställning i utlandet? Hvad är det som åstadkommit detta? Jo, säger man, här finnes ett utsädesbolag, och detta utsädesbolag skördar oskäligen vinster på statens bekostnad, det får draga nyttan af föreningens arbete, ja vinsten har till och med uppgått till 104,000 kronor för ett år. Det är upprörande, att staten skall tjäna ett bolagsintresse och göda detta bolags aktieägare! — Jag behöfver icke uppreda, hvad som sagts vid föregående tillfällen, att detta utsädesbolags aktieägare under de år — jag minnes icke, hur många det är, men jag tror, att det är tolf — som bolaget verkat, icke fått utdelning mer än en enda gång och då en utdelning af fyra procent. Att de, som bildat bolaget, skulle hafva gjort det för att bereda sig vinning, är, vågar jag påstå, ett fullkomligt oriktigt påstående. Bolaget är utslutande bildadt för att vara allmänheten till gagn; det bildades — allt detta är redan sagdt förut, men det är svårt att säga något nytt — därför, att då det fanns en förening, som arbetade på att skaffa förädlade utsäden, måste det ock finnas något sätt att låta allmänheten komma i åtnjutande af verksamhetens resultat. Det ansågs olämpligt, att en förening, som åtnjöt understöd af stat och hushållningssällskap, skulle drifva affärsverksamhet. Därför måste saken öfverlämnas åt ett handelsbolag. Man bildade således ett utsädesbolag, icke afsedt, såsom jag nämnt, att bereda aktieägarna vinst, utan att gagna saken. Därför infördes ock i bolagets stadgar den bestämmelsen, att den vinst, som utöfver skälig ränta uppstode på bolagets rörelse, skulle tillfalla dels föreningen, dels det allmänna på annat sätt. Nu säger man, att ännu icke någon vinst kommit föreningen och dessa andra allmänna ändamål till godo, under det att aktieägarna däremot haft denna oerhörda vinst af 104,000 kronor. Men om herrarne taga del af hvad beloppen varit i allmänhet om åren, så visar det sig, att de icke tillnärmelsevis uppgått till detta belopp, och efter hvad jag hört, skulle nettovinsten för förra året uppgå till endast 6,000 kronor.

En affär af sådan beskaffenhet som denna utsädesaffär är underkastad vissa fluktuationer, och därför var det nödvändigt, om bolaget skulle kunna tänka på att fortfarande funktionera, att det skaffade sig en reservfond, och just till en sådan fond är det de vinster, som under ett eller annat år uppstått, blifvit lagda. Således tror jag, att man bör något besinna sig, innan man sätter alltför stor tilltro till de smådeskrifter — jag vågar kalla dem så — som spridas. Jag sade i fjol, att hos oss blifvit utdelad en skrift af en herr

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Weibull, som kallar sig agronom, och jag håller här i min hand en skrift, som äfven i år blifvit utdelad och med hvars tillsändande äfven jag blifvit hedrad. Jag vet icke, hvilken auktoritet denne herr Weibull kan anses ha eller hvad för tilltro man bör sätta till hans uppgifter. De äro i hvarje fall obestyrkta anklagelser, och att på grund af obestyrkta anklagelser af obscura personer vilja störta en gagnande förening kan icke vara riktigt.

Här har framhållits, att den påbörjade utredningen ännu icke ledt till något resultat. Det är beklagligt, att så icke skett, men det har stött på stora svårigheter att utfinna ett lämpligt sätt att anordna denna sak. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har sagt, att han icke finner det af kommittén föreslagna sättet tillfredsställande, utan att något annat sätt borde utfinnas. Ja, det är verkligen önskligt, att man måtte kunna utfinna något sätt, som kan tillfredsställa allmänheten, men jag tror icke, att saken är så lätt, som man i allmänhet föreställer sig.

Det har äfven framhållits, att Kungl. Maj:t icke skulle inkommit med framställning om anslag i år, utan låtit vara i år och låtit föreningen nöja sig med de mindre tillgångar, som stå densamma till buds. Jag undrar, hur det skulle gestalta sig, om en förening, som med beräkning af ett visst årligt anslag börjat en omfattande verksamhet på nya områden, såsom vi alla veta, att denna förening gjort, skulle se sig nödsakad att kasta å sido hela det arbete, som under två å tre år blifvit nedlagdt, på den grund, att den icke kunnat erhålla ett tillräckligt anslag.

Är det så, att föreningen icke motsvarar sitt ändamål, att den icke gagnar det svenska jordbruket, drag då in hela anslaget, lät föreningen upphöra!

Det kan hända, att jag misstager mig, men jag tror, att föreningen varit till gagn, och så länge jag hyser den öfvertygelsen, att den verkar till gagn för det svenska jordbruket, det svenska namnet och Sveriges land, anser jag ock, att Riksdagen bör understödja dess verksamhet och icke stryka ett kors öfver hvad som under årtionden uträttats och öfverlämna den vidare utvecklingen åt slumpen, såsom fallet blefve, om anslaget nu plötsligt indroges.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet sade, att om icke tillfredsställande garantier lämnades, han icke skulle tillstyrka anslaget utlämnande. Jag hoppas, att tillfredsställande garantier måtte lämnas, så att icke den eventualiteten inträffar, att föreningen måste, om icke upphöra med, så åtminstone i väsentlig mån inskränka sin verksamhet, ty detta vore enligt min åsikt en verklig olycka.

De ärade ledamöterna af statsutskottet hafva visserligen ej framställt något yrkande, men sedan en annan af kammarens ledamöter ansett sig på anförda grunder böra hemställa om afslag på Kungl. Maj:ts förslag i detta ämne, anser jag mig däremot herr talman, pliktig och skyldig af intresse för de viktiga ting, som denna förening uträttat och kommer att uträtta, att yrka bifall till Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag.

Herr vice talmannen: Jag skall inskränka mig till att med endast några få ord svara på hvad den siste ärade talaren anförde — icke på allt, men på en del. Jag ber då att få erinra honom om, att jag för min del ingalunda afsett att röra upp en storm mot utsädesföreningen i Svalöf. Men det är stor skillnad mellan utsädesföreningen i Svalöf och utsädesbolaget i Svalöf, och om han tror, att jag menat att få en storm att blåsa upp mot utsädesbolaget i Svalöf, så kan jag i viss mån gifva den ärade talaren rätt. Men jag undantager helt och hållet utsädesföreningen. Den ärade talaren anförde, att det var ett år, som utsädesbolaget i fråga hade haft en, om jag förstod honom rätt, också efter hans mening ganska stor nettoinkomst. Öfriga år hade det varit sämre bestäldt i det afseendet. Men det tyckes, som om den nettoinkomst, bolaget haft under hvart och ett af de sistförflutna åren, i alla fall varit så pass stor, att bolaget bort gifva från sig mera till utsädesföreningen såsom ersättning för den ofantliga fördel det har i monopolet att ensamt få försälja utsädesföreningens elitstammar. Allt hvad i det fallet bolaget, såvidt räkenskaperna äro riktiga, och det få de väl antagas vara, gifvit föreningen åter, inskränker sig till 5,000, 5,500 och kanske ett år 6,000 kronor, och i utgifts- och inkomststaten för år 1907 är uppförd en summa af 5,000 kronor, som bolaget skall betala till utsädesföreningen för den kontroll, föreningen verkställer å bolagets utsädesvaror. Bolagets nettobehållning var från den 1 juli 1899 till samma datum 1900 47,008 kronor 32 öre, från den 1 juli 1900 till samma datum 1901 67,581 kronor 43 öre. Från den 1 juli 1901 till samma dag år 1902 var nettobehållningen 39,398 kronor 58 öre. Den sjönk alltså högst väsentligt från näst föregående år, men det berodde därpå, att dels själfva jordbruket under året gaf mindre godt resultat, dels under året bestredos utgifter för bolagets utställning i Gäfle och kostnaderna för anordnande af Norrköpingsfilialen. Dessa utgifter kommo emellertid bolaget framdeles till godo, och enligt hvad herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet under debatten i fjol anförde, var bolagets nettobehållning för året den 1 juli 1902—den 1 juli 1903 104,110 kronor 76 öre.

Jag ber att få erinra friherre Bonde om, att jag icke sagt, att aktieägarne i Svalöfsbolaget fått oskäligen utdelning, eller med ett enda ord berört aktieägarna, ty jag har läst handlingarna för noga för att göra det. »Obestyrkta anklagelser», sade friherre Bonde, »äro här utslungade». Jag vet icke, om jag gjort mig skyldig till en sådan förebräelse, när jag icke anført något annat än det, som kan inhämtas af de handlingar i ärendet, som föreligga till hvarje riksdagsmans studerande och begrundande.

Vidare yttrade friherre Bonde, att om det är så, att föreningen icke är till gagn för det svenska jordbruket, bör statsanslaget indragas. Jag har aldrig sagt, att Sveriges utsädesförening i Svalöf icke är till gagn för det svenska jordbruket, utan jag yttrade, att det mystiska förhållande, som råder mellan Sveriges utsädesförening i Svalöf och allmänna svenska utsädesaktiebolaget i Svalöf, måste undanröjas; det måste blifva klarhet i mellanhafvandet. Ty det är icke rimligt, att detta bolag på grund af monopol att ensamt få sälja

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

föreningens elitstammar får tillåtas fortsätta att taga hur höga pris som helst af jordbrukarna, när de vilja tillgodogöra sig frukterna af föreningens verksamhet. Och jag säger ännu en gång, att jag för min del tror, att om föreningen fortfarande räknar på Riksdagens understöd för erhållande af statsanslag, så måste verksamheten så ordnas, att det tydligt framgår, att ändamålet med föreningen och dess verksamhet är att tjäna det svenska jordbrukets intressen och icke ett bolags intressen.

Friherre Bonde: Herr talman! Jag skall be att endast med ett par ord få bemöta hvad herr vice talmannen i sitt senaste anförande yttrade om bolagets oskäligen vinst, särskildt de mycket omtalade 104,000 kronorna. Jag har här i min hand en tablå öfver fördelningen af bolagets vinst, hvilken visar, huru det förhåller sig med saken. Bolagets bokföring är emellertid något egendomlig. I vinstbeloppet äro nämligen inbegripna afskrifningar; sådana hade under detta år gjorts till ett belopp af 16,300 kronor. I nettovinsten — det ordet står icke här, men man får ju kalla det så — ingå vidare aflöningar, arfvoden, tantième till disponenten m. m. Sedan dessa poster afräknats, uppgår den egentliga vinsten till endast 75,000 kronor i stället för 104,000 kronor.

Som jag redan nämnt, har endast en enda gång en obetydlig utdelning förekommit. Vinsten har uteslutande användts till att för vårt jordbruks fromma utvidga verksamheten och företaga nödiga magasinsanläggningar.

Herr vice talmannen yttrade vidare, att jag sagt, det han kommit med obestyrkta beskyllningar. Det sade jag icke, utan endast, att den storm af ovilja, som uppstått, till stor del grundade sig på obestyrkta beskyllningar, och jag citerade därvid några yttranden, som han fällt i sitt föregående anförande. Det är att hoppas, att, då herr vice talmannen uttalade sin stora välvilja för föreningen, äfven Andra Kammaren fortfarande ställer sig välvillig mot densamma, och att det af herr Thorsson väckta yrkande icke vinner genklang i kammaren.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! När man betraktar denna fråga litet närmare, förefaller det en märkvärdigt, att det väckts en sådan storm mot föreningen i Svalöf. Visserligen sade herr vice talmannen, att han icke riktade sig mot föreningen, utan mot bolaget.

Jag vill förutskicka, att jag aldrig varit vid Svalöf och att jag icke på annat sätt haft med föreningen att göra, än att jag, i likhet med andra jordbrukare i Skåne och annorstädes i vårt land, tillgodogjort mig de förädlingar, som föreningen frambragt. Men jag har varit i tillfälle att taga litet närmare kännedom om ställningen, därför att jag var ledamot i den kommitté, som skulle utreda förhållandet mellan bolaget och föreningen.

Sedan jag fått se, huru sakerna ställa sig, är jag den förste att erkänna, att bolaget och föreningen icke stå i ett angenämt förhållande till hvarandra. De villkor, som föreskrifvits i det mellan bo-

laget och föreningen upprättade kontraktet, vore enligt mitt förmenande icke riktiga och gjorde det lätt för hvem som helst, som ville, att angripa bolaget och föreningen. Kontraktet var uppsägbart och bolaget hade monopol på att tillgodogöra sig de elitstammar, som föreningen hade uppdragit. Vidare var det föreskrifvet i kontraktet, att bolaget ägde tillgodoföra sig, om jag icke missminner mig, 25 procent af vinsten såsom reserverade medel jämte 6 procents utdelning, innan det lämnade något af densamma till föreningen. Men jag skall be att få anmärka, att, enligt de meddelanden, som inhämtades i kommittén, bolaget endast en gång begagnat sig af denna kontraktsbestämmelse angående utdelning, och att då utdelats 4 procent. Men såsom jag nämnde förut, har man från konkurrens-håll sökt att betjäna sig af detta kontrakt för att skada såväl föreningen som bolaget.

Jag skulle anse det mycket olyckligt, om Riksdagen droge in anslaget till Sveriges utsädesförening, ty — man må säga hvad man vill — föreningen har genom sitt förädlingsarbete vid Svalöf gjort vårt landtbruk mycket godt, och de penningar, som äro anslagna till föreningen, äro icke bortkastade, utan våra landtbrukare ha dem igen åtskilliga gånger om. Detta är min fullkomliga öfvertygelse. Jag tror icke, att Riksdagen vill på något sätt draga in anslaget, utan endast anser, att en förändring i förhållandet mellan bolaget och föreningen bör komma till stånd. Jag vet icke, huru herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tänker sig detta skola ske, men det kan väl hvar och en förstå, att det måste finnas en anstalt, som kan taga hand om och tillgodogöra förädlingarna. Enligt min mening går det icke an att till allmänheten släppa ut i mindre partier dessa elitstammar, till hvilkas framdragande föreningen erhåller understöd af staten och hushållningssällskap och hvilka under föreningens vård utvecklats sig väl, de skulle under sådana förhållanden genast blifva förfuskade, utan stammarna skola lämnas ut till en anstalt, där föreningen kan hafva uppsikt öfver, huru de under de närmaste åren blifva behandlade.

Det är således min bestämda mening, att en sådan anstalt måste finnas, ty eljest är föreningens arbete lönlöst.

Här har talats om den stora vinst, som bolaget har på sin verksamhet. Ja, hvad den saken beträffar, så har vinsten, såvidt vi i kommittén kunnat finna, användts till understödjande af föreningens ändamål såsom uppdragande af stammar och uppförande af byggnader åt föreningen, dels till uppförande af egna byggnader. Bolaget odlar icke blott på egen mark, utan låter äfven genom de större landtbrukarne på olika ställen i provinsen verkställa odlingar under föreningens kontroll. De stora mängder af spannmål, som bolaget på detta sätt erhåller, måste magasineras, och det är ju tydligt, att bolaget för detta ändamål är i behof af stora hus.

Jag anser, att något nödvändigt bör göras för att reglera förhållandet mellan bolaget och föreningen, men är på samma gång öfvertygad om, att föreningen gjort Sveriges jordbrukande befolkning så mycken nytta, att det vore olyckligt, om Riksdagen droge in an-

*Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)*

Angående
anslag till
Sveriges
utsädes-
förening.
(Forts.)

slaget till föreningen. Jag anhåller sålunda om bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Påboda: Herr vice talmannen fällde i sitt sista anförande ett yttrande, som gifvit mig anledning att säga några ord. Han yttrade nämligen, att om utsädesföreningen i Svalöf räknar på fortfarande anslag från staten, måste föreningen mera arbeta på det svenska jordbrukets gagn än ett enskildt bolags.

Detta är ju alldeles riktigt, men om åt detta uttalande gifves en sådan tolkning eller däruti skulle ligga, att föreningen hittills mera gagnat ett enskildt bolags intresse än det svenska jordbruket, ber jag att få taga bestämdt afstånd därifrån. Ty äfven om bolaget härvidlag skulle hafva tillgodosett sig några förmåner — hvaraf jag icke kunnat ingå i pröfning — är det min fullkomliga öfvertygelse, att utsädesföreningens verksamhet varit till mycket stort gagn för det svenska jordbruket och till större gagn för detta än för något bolag. Litet hvar, som känner till förhållandena på jordbrukets område, torde instämma med mig däri, att det är af stor vikt såväl på detta område som inom näringslivet i öfrigt, att man kan få godt material att arbeta med, så att arbetet lönar mödan, och det arbete, som föreningen nedlagt på uppdragande af nya stammar och förädling af utsäde, har varit till ovärderligt gagn för det svenska jordbruket.

Jag tror, att åtskilliga missförhållanden hafva ägt rum, beträffande föreningens och bolagets inbördes förhållande till hvarandra, och är fullt ense med de föregående talare, som yttrat sig i frågan, att dessa missförhållanden böra rättas, men jag hoppas, att, sedan så skett, föreningen fortsätter denna sin gagnande verksamhet. Jag tror däremot icke, att, såsom många mena, föreningen bör till hvilken landthandlare som helst skicka ut sina elitstammar och varor, ty därigenom skulle komma till stånd en förfärlig oreda. Nej, målet kan icke vinnas på den vägen, utan man måste gå en medelväg, och jag tror, att föreningen sätter som mål för sina sträfvanden att finna denna medelväg.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen framställt proposition å de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 26 och 27.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
tillgodogö-
randet af
bränsletill-
gången i torf-
mossar.

Punkten 28, angående åtgärder för att främja tillgodogörandet af den i landets torfmossar befintliga bränsletillgången, föredrogs här efter; och yttrade därvid

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Då jag nu dristar mig att taga kammarens uppmärksamhet för några ögonblick i anspråk, gör jag det med hänsyn till den utomordentliga vikt, som torf-

bränslefrågan har för vårt land. Jag vill icke upptaga tiden med att närmare uttala mig om denna frågas stora betydelse, ty den är ju kammaren väl bekant. Hvad jag med mitt anförande afser är att påpeka en åtgärd, som kanske bättre än mången annan skulle främja frågans lösning — ty enligt min mening är denna fråga ännu långt ifrån tillfredsställande löst.

Angående tillgodogörandet af bränsletillgången i torfmossar.
(Forts.)

Bränttorfstillverkningen i vårt land har nämligen gått alltför sakta framåt, och man behöfver för belysande af detta förhållande blott anföra det faktum, att trots alla åtgärder, som hittills vidtagits för att främja användning af bränttorf i större skala, importerades år 1904 fortfarande för nära 64 miljoner kronor utländskt bränsle i form af stenkol och koks. Det är ju sant, att förbrukningen af bränsleämnen här i Sverige har ökats och att detta i någon mån förklarar den stora importen af stenkol, men samtidigt hafva våra vattenfall tillgodosett till stor del det ökade behofvet af kraft och ljus, och användningen af bränttorf har förblifvit jämförelsevis obetydlig.

Då man söker orsakerna till detta ledsamma förhållande, så finner man, att tillverkningskostnaderna ställa sig alldeles för höga, och detta är i främsta rummet att tillskrifva den omständigheten, att för tillverkning af bränttorf behöfves allt för mycken lefvande kraft. Det vore därför enligt mitt förmenande önskligt, om man på detta område kunde så mycket som möjligt inskränka användandet af den lefvande kraften. Och — såsom jag har mig bekant — ha redan åtskilliga försök gjorts i denna riktning, men ännu ha dessa försök icke lämnat det resultat, som man hoppats. Jag vill därför uttala den önskan, att man vid anslagsmedlens användande måtte tillgripa någon annan utväg än hittills, och föreslår i främsta rummet utfästandet af ett eller flera pris för sådana anordningar eller uppfinningar, som afsevärdt nedbringa arbetskostnaderna för tillverkningen af bränttorf.

Jag vågar uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ville skänka det af mig här gjorda inlägget det beaktande, som det vid ett närmare skärskådande möjligen kan befinnas förtjäna.

Herr talman, jag har icke något yrkande att göra.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i allo få instämma med herr Vännersten beträffande de af honom nu framförda önskemålen, och jag vill uttala den förhoppningen, att åtgärder i den riktning, han antydde, må blifva af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vidtagna. Jag ber endast att därjämte få tillägga några ord för att belysa torffrågans nuvarande läge.

Förhållandet är nog det, att om torffrågan skall få den betydelse för vårt land, som så många hoppats och trott, att den skall kunna få — och som den ju äfven bör få — måste arbetskostnaderna vid torfstillverkningen i högst väsentlig mån nedbringas. Ett af de bolag, hvars chef jag är, har sedan cirka 35 år tillbaka drifvit en ganska stor bränttorfstillverkning. Under de sista 20 åren ha där i genomsnitt tillverkats cirka 4,000 ton bränttorf per år. För

Angående
tillgodogö-
rundet af
bränsletill-
gångⁿ i torf-
mossar.
(Forts.)

tio år sedan ställde sig kostnaden för tillverkningen af kranad luft-torkad torf till 5 kronor per ton på arbetsplatsen, och då inberäknades däri endast rena produktionskostnaden, icke någon ränta eller någon förvaltningskostnad. Numera uppgår med samma beräkningsgrund kostnaden till 7,50 kronor å 8 kronor per ton, fortfarande å arbetsplatsen, och dock arbeta vi under synnerligen gynnsamma förhållanden. Vi ha en ganska god torfmosse, omfattande en areal af cirka 120 tunnland; den är särdeles lättarbetad, enär där icke förekomma stubbar i någon större mängd. Med detta pris, 7,50 kronor å 8 kronor pr ton — i hvilket, som sagdt, då icke ingår någon ränta å det nedlagda kapitalet, som uppgår till cirka 100,000 kronor, eller någon förvaltningskostnad eller någon ersättning för underhåll af bostäder m. m. — kunna vi nått och jämt få torfven att kunna konkurrera med medelgoda engelska stenkol. Sådana kol kan man köpa, levererade i hamn vid Vettern, för cirka 16 kronor per ton, och det motsvarar precis hvad torfven kostar i ren arbetarskostnad. Arbetslönerna ha under de sista 10 åren närapå fördubblats, under det att arbetskostnaderna stigit med något mer än 40 procent, och detta visar ju tydligt, att vi icke stått alldeles stilla på detta område i fråga om tillverkningsmetoderna. Om emellertid arbetslönerna fortfara att alltjämt stiga, måste billigare och ändamålsenligare arbetsmetoder än de nuvarande utfinnas och komma i användning.

I förhoppning, att det af herr Vennersten här förordade sättet skall i någon mån kunna bidra till vinnandet af detta ändamål, ber jag att få instämna i den af honom uttalade önskan, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ville ägna denna fråga all möjlig omtanke.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 29 och 30.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.

Punkten 31, angående anslag till understödjande af P. Jönson-Rösiös undervisningsverksambet.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, till understödjande af P. Jönson-Rösiös undervisningsverksamhet i jordbruk och landtmannanäringar, att af Kungl. Maj:t i mån af behof för ändamålet användas, på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade fogats reservationer af:

herrar *Persson* i Tällberg, *Eriksson* i Bäck och *Lindgren* i Is-lingby, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, samt

herrar *Wiklund* och *Starbäck*.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter ordet begärdes af

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Tamm, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den här föreliggande frågan är ju af en jämförelsevis ny beskaffenhet. Det gäller här ett anslag till en person för att understödja hans undervisningsverksamhet inom landet. Kammaren har ju förut under dagens lopp, i likhet med hvad under föregående år varit fallet, beviljat rikliga och väl afmätta anslag till främjande af undervisningen i landtbruk, såsom anslag till högre landtbruksläroverk, till landtmannaskolor m. m., men dessa skolor, som hvar och en i viss mån är afsedd för en viss kategori af dem, som äro satta att sköta sitt eget eller andras jordbruk, lyckas dock icke nå fram till alla klasser af jordbrukare, utan träffa endast dem, hvilka så att säga redan ha sitt eget. De träffa icke dem, som ännu sträfva att få sitt eget, och dock har ju staten på de senaste åren med varm hand skänkt stora bidrag och medgifvit stora lättnader just för bildandet af egna hem å landsbygden. Det finnes bland dem, som skulle vara väl skickade att åt sig bilda ett dylikt eget hem å egen torfva, en hel del, som, de må vara aldrig så väl lämpade därtför, dock måhända i bildning och intellektuellt afseende ännu icke äro så vakna, att de själfva kunna komma att tänka på huru de här skola bära sig åt. Det är i det hänseendet, som det behöfves en ytterligare gren af undervisningen, och det är där, som väckelse behöfves. Det är just en dylik väckelse, som den här ifrågavarande personen, Jönson-Rösiö, visat sig i allra högsta grad besitta förmåga att utöfva. Jag behöfver icke trötta herrarne med ett uppräknande af siffror i det afseendet — jag antar, att herrar reservanter välvilligt skola upplysa kammaren om denne mans stora verksamhet. Jag vill endast framhålla, att jag tror, att det kanske icke finnes någon i vårt land, som dragit så många personer ifrån emigrationen, både den till Amerika och den från landsbygden till storstäderna, som just denne man. Han har nämligen förmått att hos landsbygdens innevånare väcka förhoppning om att på den egna jorden kunna förskaffa sig sitt förvärf.

Om Kungl. Maj:t hade haft medel till sitt förfogande för att understödja en dylik verksamhet, hade Kungl. Maj:t måhända icke behöft besvara Riksdagen med en begäran om detta anslag, men dels förslå icke de medel, som Kungl. Maj:t har till sitt förfogande, och dels har icke någon gång förut en fråga af samma art som denna förelegat, åtminstone icke på denna hufvudtitel. Således har icke Kungl. Maj:t härvidlag kunnat stödja sig på något föregående uttalande af Riksdagen, som kunnat bemyndiga Kungl. Maj:t att för detta ändamål använda besparingar, och det är äfven därtför som jag ansett mig böra tillråda äskandet af detta anslag.

Det har man och man emellan framställts vissa anmärkningar mot detta förslag, och man har äfven sett dessa anmärkningar återgifna i pressen. Det har sålunda bland annat framhållits, att det icke är sagdt, att det blott är Jönson-Rösiö som är värd ett dylikt understöd. Ja, det medgifves, att det möjligen finnes flera som äro det; men jag känner icke flera, och om det kan för mig visas, att

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

det finns flera, skall det vara mig en glädje att få föreslå anslag till hvar och en, som i lika hög grad som han är värd att understödjas, om det så vore en i hvarje län.

Dessutom har jag sett i pressen anmärkningar mot hans skriftställareverksamhet på andra områden. Det finner jag icke äga något samband med denna fråga, då hans föreläsnings- och skriftställareverksamhet just på jordbrukets område har åstadkommit verkligt gagn. Då tycker jag icke, att man skall taga för mycket intryck af, om han till äfventyrs, som alla föregångsmän, visat sig vara idealist i allra högsta grad. Detta är en egenskap, som alltid kännetecknar dem, som skola gå i spetsen; de måste vara besjälade af ideal, annars kunna de icke utföra sitt värf. Jag vill vidare opponera mig mot ett uttryck i statsutskottets korta motivering. Utskottet säger, att »utskottet finner det icke vara tillrådligt att med statsmedel understödja en verksamhet af så enskild natur». Men om enskilda personer utöfva en verksamhet, icke behöfver den därför vara af enskild natur. Jag anser, att den verksamhet, som Jönson-Rösiö med så stor framgång bedrifver, är i allra högsta grad af allmännyttig beskaffenhet.

Jag kan därför icke underlåta att uttala den lifliga förhoppningen, att i denna kammare reservanternas förslag, d. v. s. Kungl. Maj:ts proposition, måtte bifallas.

Vidare anförde:

Herr Lindgren i Islingby: Då jag befinner mig bland reservanterna i denna punkt, skall jag be att få säga några ord.

Som herrarna finna, har Kungl. Maj:ts föreslagit Riksdagen att bevilja ett anslag af 5,000 kr. för en föreläsningsverksamhet för höjandet af det mindre jordbruket. Som skäl för detta förslag har statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet anfört, huru som en person vid namn Jönson-Rösiö bedrifvit en betydande verksamhet i detta afseende. Och beträffande hans verksamhet skall jag be att ur statsrådsprotokollet få anföra: »År 1904 höllos tio kurser på olika platser inom landet med tillhoppa omkring 2,200 deltagare och dessutom 57 enstaka föredrag. Antalet sådana kurser har för åren 1895—1905 uppgått till 35, vid hvilka 7,960 elever utan ersättning undervisats. Under åren 1888—1905 har Jönson-Rösiö hållit 22 fullständiga landbruksskolekurser med tillhoppa 660 elever, däraf åtskilliga mot nedsatt eller ingen afgift. För folkskollärare och lärarinnor hafva särskilda kurser gifvits utan afgift. Därjämte hafva å olika platser af Jönson-Rösiö hållits enstaka föredrag till ett antal af 322.» Som kammaren behagade finna, är det enligt statsrådets anförande en betydande verksamhet, som denne person bedrifvit. Och med den kännedom, jag härförutom äger om Jönson-Rösiös verksamhet, har jag för min del ansett, att giltiga skäl föreligga för att biträda det kungl. förslaget.

Då jag befinner mig bland reservanterna, skall jag be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid punkten af Daniel Persson, Eriksson i Bäck och mig fogade reservationen.

Herr Eriksson i Bäck: Herr talman, mina herrar! Utskottet har, hufvudsakligen af principiella skäl, afstyrkt Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt. De ledamöter af utskottet, som anslutit sig till utskottets betänkande, hafva framställt den frågan: »Om man bifaller detta förslag, hvar skall det då stanna? Hvar är gränsen? Då skall man understödja talare och undervisare på olika områden i snart sagdt obegränsadt antal». Ja, men Riksdagen har ju afgörandet i sin hand och får pröfva i hvarje särskild fråga, om skäl finnas eller icke.

Denna Jönson-Rösiös föreläsningsverksamhet är af så gagnande natur för jordbrukarne i vårt land — äfven de större jordbrukarne — att enligt min åsikt en afvikelse från statsutskottets eljes goda princip denna gång bör göras, och att man bör bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Då Jönson-Rösiö uppträdde och hållit föredrag, hafva de åhörts med största intresse af ett mycket stort antal personer och icke allenast under en eller annan timme utan t. o. m. flera dagar å rad. Statsutskottets ärade ordförande upplyste under behandlingen af frågan i utskottet, att han bevist ett sådant föredrag af Jönson-Rösiö med den bestämda föresatsen att vara där högst en timme och åhöra honom; men han bekände, att han icke kunde slita sig därifrån, förrän han varit där och hört på i sex timmar. Detta må väl vara ett bevis på Jönson-Rösiös stora förmåga att rycka sina åhörare med sig. Den odelade uppmärksamhet, hvarmed såväl mera bildade som mindre kunniga personer åhöra hans föredrag, visar, att de mycket väl kunna uppfatta föredragens innehåll. Och äfven efteråt finner man, att föredragen gjort mycken nytta, att de så att säga fallit i god jord, och att många jordbrukare — både mindre och större — söka att tillgodogöra sig praktiskt de lärdomar, Jönson-Rösiö sökt bibringa sina åhörare.

Det har varit såväl större som mindre jordbrukare, som infunnit sig vid dessa föredrag och i flera dagar med den mest spända uppmärksamhet åhört de samma. I min hemort hafva också hållits dylika föredrag och åhörts såväl af personer, som innehafva ända till 1,100 tunnland åker areal, som af dem, hvilka äga en mindre areal.

Herr statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet har framhållit, att denna fråga icke är af enskild natur, såsom utskottet sagt, utan af allmänt gagnande natur. Jönson-Rösiö kan genom sin föreläsningsverksamhet verkligen återuppväcka till lif det på senare tid beklagligt nog slocknande intresset för vårt svenska jordbruk. Då är det också alla skäl att bifalla denna framställning om ett så pass ringa understöd till denna verksamhet, som nu Kungl. Maj:t begär.

Herr talman, på dessa skäl yrkar jag bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Hammarlund: Herr talman! Af rent principiella skäl anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan i föreliggande punkt. För min del skulle jag anse det högst betänkligt, ifall Riksdagen skulle slå in på den vägen att bevilja anslag, som

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

kunde få sken af att vara personliga belöningar. Detta har Riksdagen hittills velat ställa sig utanför.

Det framhölls nyss af en talare, att, om framdeles liknande frågor skulle förekomma, man då icke vore tvungen till bifall därför att detta förslag blifvit bifallet; ty Riksdagen har ju afgörandet i sin hand, som han sade. Det har den visserligen. Men skola våra debatter här i kammaren upptagas af ändlösa strider om huruvida den eller den personen gjort sig förtjänt af att af Riksdagen understödjas? Jag tror, att det är mycket farligt om vi kasta oss in på den vägen.

Denna rent principiella ståndpunkt har föranlett mig att vara med om utskottets hemställan. Hvad angår motiveringen, skall jag icke särskildt försvara densamma. Jag har icke suttit på den afdelning, som skrifvit utlåtandet. Då jag var nöjd med det slut, hvar till utskottet kommit, fäste jag icke särskild vikt vid motiveringen.

Mot denna har anmärkts, att där talas om att ifrågavarande persons verksamhet är af *enskild* natur; och det har sagts, att den icke är det, utan tvärtom en verksamhet af allmän natur. Jag föreställer mig, att utskottet velat säga, att det här gäller anslag för en enskild person och icke anslag för en viss sak.

Såsom synes af handlingarna, har denna fråga framkommit på det sätt, att Södermanlands småbrukarförening ingått till Kungl. Maj:t med en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte aflåta »proposition till Riksdagen om ett statsunderstöd en gång för alla af 25,000 kronor till Jönson-Rösiö såsom en tacksamhetsgård för hvad han uträttat för det svenska landbrukets och jordbrukarklassens höjande och såsom en uppmuntran till fortsatt arbete för samma stora mål.»

Landbruksstyrelsen har afstyrkt denna framställning, och föredragande departementschefen säger: »I likhet med landbruksstyrelsen anser jag icke en statsbelöning vara den lämpliga formen för understödjande af en enskild persons verksamhet.»

Det förslaget har han således icke kunnat vara med om. Men så kommer han med ett annat förslag, som — märk väl! — icke någon myndighet varit i tillfälle att yttra sig om, nämligen att staten skulle i mån af behof betrygga Jönson-Rösiös föreläsningsverksamhet. Då uppstår först den frågan: föreligger här något behof att betrygga denna föreläsningsverksamhet? Af de handlingar, som öfverlämnats till Riksdagen, har jag icke kunnat se, att det finnes ett sådant behof. Det måste väl först styrkas, att ett sådant behof existerar. Herr statsrådet är också själf ganska tveksam, huruvida det finnes ett sådan behof; ty han yttrar: »Till hvilken omfattning stöd kan erfordras för Jönson-Rösiös verksamhet, kan icke nu tillförlitligen bedömas, och jag anser därför en viss försiktighet vid anslagens bestämmande vara af nöden. Ett belopp af 5,000 kronor har emellertid synt mig för ändamålet erforderligt.»

Det har »synts», som om ett belopp å 5,000 kronor vore erforderligt! Men huru nan kommit till denna siffra, det ha vi icke fått veta, och till dess att vi få veta det, tror jag, att det är riktigast, om vi instämma i herr statsrådets yttrande, att »en viss försiktighet» är af nöden. Men denna försiktighet bjuder oss att för närvarande gå på rent afslag.

Här har så mycket och så vackert talats om Jönson-Rösiös föreläsningssamfund. Jag skall icke alls ingå på något bedömande af dessa föreläsningar, ty de ligga utanför mitt fack, men om det är så, att dessa föreläsningar äro så utmärkta och nyttiga, och om det föreligger ett behof af bidrag, då böra naturligtvis dessa föreläsningar understödjas från statens sida. Jag vill då emellertid fästa uppmärksamheten på, att Riksdagen redan har beviljat ett anslag, hvarifrån medel kunna utgå för detta ändamål, nämligen det anslag, som omnämnes i den närmast föregående punkten, hvilken vi nyss biföllo. Där hemställde utskottet, att »Riksdagen må såsom bidrag till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket på extra stat för år 1907 anvisa ett anslag af 100,000 kronor». Där ha vi alltså anslagit medel för det ändamål, hvarom nu är fråga. Dessa 100,000 kronor skola användas för flera olika saker, som bidraga till att höja det mindre jordbruket, och däribland äfven för främjandet af undervisning i jordbruk, och det var just i föl som Riksdagen beslöt att höja detta anslag med 15,000 kronor, på det att Kungl. Maj:t skulle få medel till sitt förfogande för understödandet af undervisningssamfundet på detta område.

Dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ansåg, att anslaget för undervisningskurser borde ingå i det stora anslaget till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket och icke uppföras såsom särskildt anslag. Härom yttrade dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet bland annat följande: »Då — — — spridandet af större yrkeskunskap bland landets småbrukare på det närmaste sammanhänger med de åtgärder för det mindre jordbrukets höjande, för hvilka anslag af statsmedel för närvarande utgår, finner jag ingen anledning att för dessa båda ändamål begära två särskilda anslag, utan synes det mig vida lämpligare att sammanföra samtliga här öfvan anförda åtgärder för höjandet af det mindre jordbruket under en anslagspost, hvilken, då någon höjning i det för innevarande år till premiering af mindre jordbruk, studieresor för mindre jordbrukare samt kontrollföreningar beviljade beloppet å 70,000 kronor icke för närvarande synes mig vara af behofvet påkallad, torde böra bestämmas till 85,000 kronor.» Nu ha vi nyss beslutat ytterligare höja detta anslag med 15,000 kronor eller till jämt 100,000 kronor.

Förra året sade alltså jordbruksministern, att anslaget för dessa undervisningskurser borde ingå i anslaget för höjandet af det mindre jordbruket, och, i anslutning till hvad Kungl. Maj:t i det fallet föreslagit, hemställde utskottet om bifall. Statsutskottet var då enigt därom, att detta anslag borde ingå i anslaget till understödande af det mindre jordbruket, och båda kamrarna biföllo detta. Jag hemställer, om vi nu i år, när Riksdagen så sent som i föl gjort ett dylikt uttalande, skola göra någon ändring härvidlag och säga: Nej, nu vilja vi här ha två anslag, ett allmänt anslag till understödande af det mindre jordbruket och ett särskildt anslag till Jönson-Rösiö. Detta tror jag icke är riktigt; det är icke i konsekvens med det beslut, som vi förra året fattade. Om de ifrågakvarande kurserna behöfva understödjas med statsmedel, så finnes ju detta anslag å 100,000 kronor att tillgå för detta ändamål.

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Man har sagt här, att Jönson-Rösiö är en entusiast, som gör ofantligt stor nytta på detta område. Det är lyckligtvis så, att det finnes många entusiaster i vårt land, som på det ena eller andra området oegennyttigt verka för att främja en viss sak. Om vi nu med ett särskildt personligt anslag skulle understödja en sådan person, så fordrar väl konsekvensen, att vi en annan gång, när ett liknande förslag föreligger, också bevilja understöd till en annan entusiast, äfven om Riksdagen beviljat särskildt anslag att af Kungl. Maj:t användas för ändamålet. Jag vill erinra om t. ex. det anslag, som vi ha på åttonde hufvudtiteln, till nykterhetens befrämjande i vårt land. Det finnes ju många män, som verka utomordentligt godt på det området. Det anslag, som Riksdagen beviljat för nykterhetsundervisningens främjande, kan nu af Kungl. Maj:t användas till sakens fromma. Men om det så kommer ett förslag om att vi till den eller den enskilda personen skulle bevilja ett särskildt anslag, såsom skett här i fråga om Jönson-Rösiö — skola vi då kunna utan vidare säga nej? Det tror jag blir ganska svårt, om vi äro med om det föreliggande rent personliga anslaget.

På grund af dessa principiella och formella skäl, tror jag, att vi här icke kunna komma till något annat slut än ett bifall till statsutskottets hemställan, och jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till denna hemställan.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Det är onekligen med glädje som man ser, huru den nionde hufvudtiteln sväller ut och huru detta vår statsreglerings yngsta barn växer till, icke allenast i storlek och omfång, utan äfven i inre värde. Det är också onekligt, att denna hufvudtitel är, jag vågar kanske nästan säga, den viktigaste af alla hufvudtitlarne, då den afser, om jag så får kalla det, vårt inre försvar. Det är således med glädje man ser, att allt mer och mer äskas för detta vårt inre försvar och att dessa anslag i allmänhet med största beredvillighet beviljas af Riksdagen. Ty det arbete, som man afser att befrämja med dessa anslag, är ju ett produktivt arbete, ett arbete som ger ränta uti den vinst, som kommande slakten därpå få skörda, och jag är säker om att dessa växande anslag komma att i allmänhet visa sig vara en god kapitalplacering.

Hvad som särskildt utmärker detta betänkande nu i år framför föregående års statsutskottsbetänkanden rörande denna hufvudtitel, är den uppmärksamhet, som här riktas på det mindre jordbruket. Man har här på alla möjliga sätt sökt understödja detsamma. Staten söker ju att underlätta uppståendet af mindre jordbruk och att genom undervisning göra dem, som drifva detta mindre jordbruk, till skickliga och kunniga jordbrukare. Man har således här lärt sig inse den för vårt land så stora betydelsen af det mindre jordbruket. Alla veta vi också, hvilken betydelse det har för vårt grannland Danmark och hvilken utveckling det mindre jordbruket där tagit och hvilka lärdomar vi under de senare åren på detta område däriifrån inhämtat. Man har ju ofta velat ringakta det mindre jordbruket och sagt, att en liten jordbrukare med sina ringa tillgångar icke gärna kan bidra till jordbrukets utveckling. Det har dock visat sig, att förhållandet

är det rakt motsatta, och att det mindre jordbruket verkligen mången gång åstadkommit och verkat mera för utvecklingens befrämjande än kanske det stora jordbruket.

Hvad är det då, som ligger i det mindre jordbruket och som gör det så lifskraftigt och stort? Jag skulle nästan vilja säga, att det är den personlighetsprincip, som där gör sig gällande, det är det personliga ingripande i hvarje detalj, som är möjligt i det mindre jordbruket, men som är omöjligt, när jordbruket tar alltför stora dimensioner.

Här har redan förut framhållits betydelsen af att understödja de mindre jordbrukarne, och särskildt har äfven herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet påpekat, att man just genom att skapa en massa af småbrukare häminar emigrationen från Sverige och immigrationen från landsorten till de stora städerna. Detta är en verkan, som vi alla dagligen ha glädjen att bevittna.

Hvad skall man då göra för att befordra en utveckling i den riktningen? Jag sade nyss, att det första man bör göra är att söka framkalla dessa små jordbruk. Detta har också staten gjort, och äfven de olika hushållningssällskapen rundt om i landet ha på ett erkännansvärdt sätt arbetat därför. Man bör dessutom äfven befrämja undervisningen åt dessa mindre jordbrukare, och äfven detta göra staten och de enskilda sällskapen. Men man måste söka att befrämja undervisningen på alla möjliga sätt. Det är icke nog med att man sätter upp i budgeten ett anslag på 100,000 kronor och säger, att det skall användas för att befrämja undervisningen och sprida kunskap åt mindre jordbrukare, nej, hvad som fordras, är att få män, som verkligen lämpa sig för detta och som verkligen kunna genom sitt personliga ingripande framkalla det intresse, som saken kräfver. Vi veta, huru svårt det inom alla verksamhetsområden är att finna de rätta männen och det rätta intresset och den rätta entusiasmen. När man därför upptäcker, att det finnes personer med sådant varmt intresse och sådan varm entusiasm, som arbeta för en sak, bör man söka att på allt sätt understödja just dessa personer.

En sådan person är den man, om hvilken diskussionen här ett ögonblick rört sig, nämligen Jönson-Rösiö. Det är en man, som med tusentals vittnesbörd verkat i många skilda delar af vårt land, gagnande verkat just för att höja intresset för det mindre jordbruket. Äfven inom det län, där den valkrets är belägen, som jag har den äran att representera i denna kammare, har han verkat, och det är äfven därifrån initiativet i denna fråga har kommit. Massor af dessa småbrukare ha funnit, att just genom den undervisning, som de af honom fått, genom den lyftning, som han gifvit sitt ämne, och därigenom att de medryckts af hans föredrag, de ha fått intresse för sin sak. De ha sammanslutit sig för att söka få fram ett erkännande af detta stora gagn, och de ha i detta syfte ingått till Kungl. Maj:t med anhållan om en belöning för den nu ifrågavarande personen.

Nu har Kungl. Maj:t emellertid icke funnit lämpligt att i den formen framlägga frågan för Riksdagen — och därutinnan har Kungl. Maj:t helt visst handlat rätt — utan Kungl. Maj:t har i stället begärt ett anslag för understödjande af denna verksamhet, så att

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Angående anslaget till P. Jönson-Rösiös verksamhet. (Forts.) den allt fortfarande skulle kunna bedrivas i samma utsträckning som förut.

Den siste talaren yttrade, att han icke visste, huruvida ett dylikt understöd vore nödvändigt eller ej. Nödvändigheten af detsamma är icke här med siffror bevisad, men enhvar, som känner denna undervisnings natur och den ifrågavarande personens verksamhet, vet nog, att detta understöd är väl behöfligt för att denna verksamhet skall kunna än mer utvidgas på sätt, som önskligt är.

Den siste talaren invände därjämte, att man skulle slå in på en alldeles ny väg, om man här lämnade ett dylikt personligt anslag. Han frågade: Hvert skall det bära hän, om man börjar lämna anslag till den och den personen? Något sådant ha vi aldrig hört talas om förut. — Jag tror, att man icke behöfver forska mycket i våra riksdagsprotokoll för att finna, hurusom vi många gånger ha lämnat just personliga anslag. Vi ha lämnat många sådana anslag för att befordra enskilda personers arbeten, men det har då kanske i allmänhet varit fråga om arbeten, som kunnat anses stå på högre nivå än det, som det här gäller, det har nämligen då merendels varit fråga om vetenskapliga arbeten. Ha vi icke lämnat anslag åt Nordenskjöld, och beviljade vi icke för kort tid sedan anslag för att till trycket befordra Hedins arbeten? Exempelen äro många, där man kan påvisa, att liknande anslag lämnats till enskilda personer. Det har ju, icke här i dag men många gånger förut, framhållits, att, när man läser hans skrifter, finner man, att de verkligen icke hafva så stort litterärt värde, att de böra med något pris understödjas. Det är likväl ej nu den skriftliga verksamheten det gäller, och jag erkänner villigt, att ifall de underkastades granskning af Nobelprisens utdelare, de, om de också icke sakna den idealism, som stiftaren af prisen har satt såsom villkor för sitt litteraturpris, likväl måste lämna något öfrigt att önska i formen. Här är emellertid icke fråga om att prisbelöna en litterär författare eller vårdare af det svenska språket. Här är meningen att understödja en entusiastisk verksamhet för ett stort och nationellt ändamål, och denne persons styrka ligger, såsom vi alla veta, i det muntliga föredraget — föredrag, som draga folk med sig och uppväcka entusiasm. Jag har tyvärr icke hört någon föreläsning af honom, men jag har talat med så många flera, som bevistat hans föreläsningar. Entusiasm lär mannen i fråga besitta i oerhörd grad. Vi veta alla, att det muntliga ordet ofta har mycket större verkan än det hur akademiskt som helst skrifna ordet, och hvilken ekonomisk afhandling man än må sätta i händerna på en mindre jordbrukare, verkar det bra mycket mindre än just detta muntligen framförda ord, som går från hjärtat och kommer till hjärtat.

Den siste ärade talaren, som gjorde sig till tolk för statsutskottets mening, tog dock i viss mån afstånd från motiveringen, och det är förvånande, att utskottet kan betrakta denna verksamhet såsom varande af enskild natur, då den väl tvärtom har så allmänt gagnande verkan som möjligt.

Herr Hammarlund anförde bland annat, att man för några ögonblick sedan beviljat ett anslag af 100,000 kronor för det mindre jordbrukets befrämjande, och ansåg, att det nu ifrågavarande beloppet kunde tagas af detta anslag. Men jag hemställer till herrarne: Tro

herrarne, att Kungl. Maj:t efter den motivering, som statsutskottet gifvit i denna punkt, och efter ett eventuellt beslut af Riksdagen i öfverensstämmelse med hvad statsutskottet här föreslagit, skall kunna taga af nämnda anslag till ett ändamål, som Riksdagen förklarar vara sådant, att det icke bör med statsmedel befrämjas? Kungl. Maj:t har ansett, att denna fråga verkligen är af säregen natur, och det måste också erkännas, att den är det. Kungl. Maj:t har därför velat underställa frågan Riksdagens pröfning. Hade Kungl. Maj:t icke gjort det, utan, ifall det jämlikt de fastställda bestämmelserna varit möjligt, tagit af det nämnda anslaget å 100,000 kronor, så tror jag icke, att någon människa skulle sagt ett ord härom, men när Kungl. Maj:t verkligen velat höra Riksdagen, så vore det bra märkvärdigt, om Riksdagen skulle förklara, att saken är sådan, att man icke kan lämna något anslag till den, medan det likväl säges, att man kan taga af ett annat anslag. Detta kan Kungl. Maj:t efter ett beslut, sådant som statsutskottet föreslagit, omöjligt göra.

Här har nu framhållits, att man kan tänka sig, att allt för många entusiaster skola uppstå, och att det skulle blifva kostbart för staten att understödja dem alla i deras verksamhet. Jag tror, att af entusiaster, när det gäller en stor och viktig sak, aldrig kunna uppstå för många, och jag ger herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet fullkondig rätt däri, att det måste för honom blifva en stor glädje, om han kan återkomma till Riksdagen och säga: »Jag har upptäckt Jönson-Rösiöar i flera andra län; jag ber er gifva mig litet mera penningar till dem». Jag är säker, att lika glädjande som detta skulle vara för herr statsrådet, lika glädjande borde det blifva för Riksdagens Andra Kammare att då understödja dylika personers verksamhet.

Man har sagt, att detta skulle vara ett farligt prejudikat. Ja, jag tror, att detta prejudikat icke är farligt, utan att det är ett önskvärdt prejudikat. Jag tror, att kanske just genom detta prejudikat kan uppmuntras entusiasmen hos många efterföljare till denne föregångsman, och att således detta prejudikat i stället för att för framtiden skada oss kan blifva oss till ofantligt stort gagn.

Man har sagt, att det är orätt att anslå beloppet till en viss person. Man skulle endast gifva Kungl. Maj:t ett belopp att i allmänhet understödja verksamhet i nu ifrågavarande syfte. Ja, hade här förelegat en motion med förslag att 5, 10, 20 eller 30 tusen kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till understöd åt enskilda personer, som drifva gagnande verksamhet för höjande af det mindre jordbruket — då skulle man hafva kunnat välja. Nu föreligger intet annat förslag än detta, och därför att man tänker sig, att en annan form hade kunnat vara mera smaklig för formalistiska statsutskottsledamöter, skall man väl icke undanskjuta saken, om man anser den vara gagnande.

Här har för icke många timmar sedan just i denna kammare framförts klagomål öfver att det svenska bondeståndet undanskjutes. Här har framhållits, att det svenska bondeståndets tid är slut, att det svenska bondeståndet går, som det sades, till sin egen begrafning i tysthet. Jag tror det ej. Jag tror, att det svenska bondeståndet är

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

så lifskraftigt, att det kommer att bestå till landets gagn och hafva sin betydelse äfven för sent kommande tider. Jag tror ej, att det svenska bondeståndet förlorar på att dess leder utvidgas på sätt man just genom höjandet af småbruken äsyftar. Jag tror, att just detta är det bästa och lämpligaste sättet att höja vårt bondestånd, att med detsamma införlifva andra klasser, som kanske icke förut hafva räknats dit. Jag tror, att därigenom uppstår den solidaritet mellan olika samhällslager, som är nödvändig för ett lands bestånd och framtida lycka.

Därför anser jag, att Andra Kammaren, såsom kammaren alltid har gjort, nu bör behjerta en för modernäringen viktig fråga. Andra Kammaren har alltid med omtanke och omvårdnad omfattat vår modernäring. Andra Kammaren kommer icke heller denna gång att förneka sig. Jag är säker, att det skall ligga Andra Kammaren varmt om hjärtat att tänka på icke endast bondeståndets framtida politiska betydelse, utan äfven bondeståndets framtida betydelse i kulturellt afseende. Det är därför som jag är öfvertygad, att allt hvad vi göra i ungefär det syfte, hvarom här nu är fråga, gagnar vårt land, och jag är säker på att, om många sådana anslag skulle kunna gifvas, vårt jordbruk komme att gå framåt och vårt bondestånds ställning att konsolideras. Det är då, som man kan hoppas, att bondeståndets makt, i rätt mening fattad, skall till vårt gemensamma fosterlands lycka och välsignelse komma att bestå för framtiden.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den vid förevarande punkt af herr Daniel Persson med flere fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Hammarström, Bromée* i Billsta, *Ahlstrand, Berglund, Hörnstén, Andersson* i Baggböle, *Olsson* i See, *Kvarnzelius, Nordin, Eriksson* i Grängesberg, *Janson* i Bråten, *Forsberg, Sandin* i Grums, *Jansson* i Edsbäcken, *Camitz, Ersson, Olsson* i Altdalsåsen, *Karlsson* i Fjäl, *Röing, Lindberg, Forsslings, Juhlin, Johansson* i Öija, *Beckman* i Djursholm, *Lindhagen, Olsson* i Heden, *Carlsson* i Malmberget och *Thavenius*.

Herr Starbäck: Då jag i utskottet deltagit i detta ärendes behandling, skall jag be att få yttra några ord för att angifva min uppfattning i frågan.

Herr Hammarlund tog afstånd från utskottets motivering. Detta behöfver jag ju icke göra, enär jag reserverat mig och detta tillsammans med en kamrat just på den afdelning, som behandlat frågan. Jag har nämligen ansett utskottets motivering alldeles oriktig, samtidigt med att jag icke fullständigt kunnat instämma med de öfriga reservanterna. Jag skulle nämligen hafva önskat, att frågan fått en annan riktning.

Då herr Hammarlund påstår, att medel redan finnas ställda till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande af undervisningen för de mindre jordbrukarne, tror jag dock, att han gör sig skyldig till ett misstag. Om vi se på detta betänkande, sid. 107, så finna vi, att utskottet i sin motivering till förslaget om beviljande af de 100,000 kronorna erinrar om innehållet i den kungl. kungörelsen af den 17

november 1905, där bestämmelser meddelas om huru penningarna skola användas och i sådant afseende föreskrives, att i fråga om undervisning kan anslås högst hälften af den summa, hvartill kostnaderna för undervisningen uppgått. Om man i samband med detta förhållande ser efter hvad statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade till statsrådsprotokollet rörande det nu föreslagna anslaget, så finner man på sidan 110 i statsutskottets föreliggande utlåtande, att statsrådet anförde:

»Några villkor anser jag icke böra fästas vid anslaget. Jag anser mig nämligen böra framhålla, hurusom friheten från fastslagna former, hvarigenom undervisningen kan lämpas bättre efter behovet i olika fall, torde vara betingelsen för framgång och det är därför af vikt, att denna frihet icke bindes genom några en gång för alla fastslagna villkor. Anslaget bör således stå till Eders Kungl. Maj:ts förfogande att efter sig företeende omständigheter användas för sitt ändamål.» Just på grund häraf och på grund af att, om man under nuvarande förhållanden vill söka befrämja undervisningen för de mindre jordbrukarne, detta måste ske på det sätt, att hushållningssällskapen göra hemställen hos Kungl. Maj:t om ett visst anslag utan att detta bindes vid några särskilda villkor, måste det vara olämpligt att för fyllandet af nu ifrågavarande ändamål hänvisa till nämnda anslag på 100,000 kronor. Har en framställning från ett hushållningssällskap af nu angifvet innehåll inkommit, måste väl, förmodar jag, Kungl. Maj:t remittera ärendet till yttrande af landbruksstyrelsen. Så kommer ärendet kanske tillbaka till Kungl. Maj:t från landbruksstyrelsen samma år eller året därpå. Hvilketdera blir fallet, kan man icke veta, enär det beror på andra angelägenheter, och för öfrigt kan man icke heller veta, huru länge ärendet möjligen kommer att ligga hos Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t kan såsom bekant hafva åtskilliga andra synnerligen viktiga frågor att syssla med, och resultatet kan blifva, att intet anslag kan komma i fråga.

Därför har jag ansett, att beviljandet af ett sådant anslag som det nu föreslagna å 5,000 kronor borde vara synnerligen önskvärdt. Dock hade jag just särskildt med hänsyn till de upplysningar, som lämnats från åtskilliga håll därom, att på många ställen i vårt land finnas entusiastiska jordbruksidkare, hvilka äga förmåga att fångsla uppmärksamheten hos de småbrukare, hvarom här är fråga, tänkt mig möjligheten af att statsutskottets motivering kunnat blifva sådan, att den inbjudit Kungl. Maj:t att år efter år komma med förslag om ett extra anslag just för befrämjande af sådan undervisning, som här afses.

Det är på dessa grunder, som jag, herr talman, har en från de öfriga reservanternas något afvikande ståndpunkt. Emellertid vill jag förklara, att jag för min enskilda del kommer att rösta för den andra reservationen hellre än för utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Tamm: Herr talman! Det är endast i anledning af det yttrande, som statsutskottets representant i sitt försvar för utskottets förslag här hade, som jag skall be att få säga ett par ord.

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Det är riktigt, att Kungl. Maj:t har till sitt förfogande 15,000 kronor för understödande af föreläsningsverksamheten för småbrukarne. Men det är likaledes riktigt, att med detta anslag, som beviljades i följd på dåvarande departementschefens förslag och efter statsutskottets tillstyrkande, äro förenade just de villkor, som herr Starbäck nyss anförde. Kungl. Maj:t har därför icke fria händer att använda detta anslag, hur Kungl. Maj:t vill, och skulle, såvidt jag kan förstå saken, vara fullständigt förhindrad att bidraga till den här ifrågavarande verksamheten, om icke mot förmodan ett eller annat hushållningssällskap kom in och förklarade, att just för den personen anslagits låt oss säga 1,000 kronor. Då först torde ett sådant anslag kunna tillerkännas ifrågavarande person af statsmedel. Det anslag, till hvilket herr Hammarlund refererade, är således bundet vid vissa villkor, som icke medgifva den fullständiga frihet, hvilken jag här framhållit såsom ett mycket viktigt önskemål.

Herr Lindbagen: De principiella grunder, som herr Hammarlund anförde mot ifrågavarande anslag, må ju hafva sitt värde, men i allmänhet bör man icke undantagslöst tillämpa dylika grunder, och särskildt tror jag, att vi i detta fall böra betänka, att svenska folket dock icke i längden kan lefva endast på lönereglingar och anslag till militära utgifter, utan att vi ju också måste hafva något litet till öfvers för sådana utgifter, som afse att befordra, att det växer någonting för folket och att folket verkligen får någonting att lefva på. Jag tror icke heller, att, därför att möjligen flera entusiaster än Rösiö finnas på detta område, vi böra undandraga honom denna lilla uppmuntran, ty det är dock så, att han på ett särskildt framstående sätt manifesterar sin entusiasm och att han gjort stora uppoffringar för sin lifsuppgift. Det är äfven till följd af de ekonomiska uppoffringar, som han synes göra i fäderneslandets tjänst, som han väl behöfver denna uppmuntran. Jag skall nämna ett exempel, som slagit mig ganska mycket.

I anledning af en motion rörande småbruket, som jag en gång väckte i Riksdagen, fick jag ett bref från Rösiö, däri han tackade mig härför. Därutaf föranleddes någon bekantskap oss emellan. När jag sedermera reste i Lappmarken, träffade jag ett par unge män, som voro jordbruksentusiaster och rådgjorde sig med mig, huru de skulle kunna få undervisning i jordbrukets skötsel, ty detta vore det yrke, åt hvilket de ville ägna sig äfven däruppe. När jag kom tillbaka till Stockholm, skref jag till Rösiö och omtalade detta för honom samt nämnde personernas namn och adresser. Jag tänkte, att han möjligen skulle kunna skicka dem några skrifter. Men hvad hände? Jo, i bref till mig från Rösiö underrättade denne mig, att han skrivit till dessa personer och bjudit dem fri resa från Lappmarken till sig samt fri undervisning hela tiden. Sedermera har ytterligare meddelats mig, att en af dessa personer begagnat sig af anbudet. Hvilket hinder som mött för den andre känner jag icke till.

Jag tror icke, att det är nödvändigt att auföra mera härvidlag, och då vi snart torde nödgas anslå så oerhörda belopp till militära utgifter, böra vi icke spara på en så liten summa, som verkligen

afser att gifva uppmuntran åt det, som dock är viktigt för folket, nämligen sträfvan det att skaffa folket något att lefva på.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde herrar *Moll*, *Nyström* och *Wavrinsky* i Stockholm.

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Herr Nylander: Åtskilliga ledamöter af statsutskottet hafva verkligen haft den uppfattningen, att Kungl. Maj:t skulle äga befogenhet att af det anslag, som beviljats till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket, meddela något understöd äfven i det fall, hvarom nu är fråga. Denna Rösiös fria verksamhet, hvarom herr Starbäck talade, har vederbörande afdelning icke ansett vara utesluten från sådant understöd, som omförmäles i »Kungl. Maj:ts förnyade reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande af det mindre jordbruket». I detta reglemente finnas under rubriken »undervisning för mindre jordbrukare» åtskilliga bestämmelser om huru anslaget får användas till befämjandet af dylik undervisning. Där förekommer under punkt 3 den bestämmelsen, att, om hushållningssällskap önskar, att undervisning skall meddelas i annan form, än i öfrigt i reglementet föreskrifves, därom skall göras framställning till Kungl. Maj:t. I sammanhang med ansöknigen om statsunderstöd. Häre ligger sålunda ett medgifvande, att undervisning, medelad i friare former, äfven skulle kunna få understöd. Detta nådiga reglemente är kontraheradt af Gösta Tamm.

Beträffande för öfrigt anslaget till Jönson-Rösiös undervisningsverksamhet, så har statsutskottet såsom nämnt af principiella skäl verkligen icke kunnat godkänna Kungl. Maj:ts förslag. Det har framhållits, att förslaget om statsunderstöd till Rösiö egentligen utgått från en jordbrukareförening i Södermanland, men det är icke denna framställning, som Kungl. Maj:t gjort till sin, utan Kungl. Maj:t har framkommit med ett till formen något annorlunda förslag, som dock, enligt min uppfattning, i sak egentligen går ut på detsamma. Det är i själfva verket en statsbelöning för en enskild persons verksamhet, och om en sådan belöning säger landtbruksstyrelsen, att den måste anses såsom en orättvisa mot andra personer. Herr statsrådet anför själf, att mycken försiktighet måste iakttagas vid detta anslags bestämmande, och om beloppets storlek yttrar han, att 5,000 kronor *synas* vara för ändamålet tillräckligt, men några skäl eller bevis här för finnas icke angifna.

För min del har jag icke varit i tillfälle att höra Jönson-Rösiös föreläsningar, men för att i någon mån erhålla kännedom om hans verksamhet har jag skaffat mig en af hans böcker, som heter »Revolt» del II. Det är verkligen med ett visst intresse, som man läser åtskilligt af hvad här säges, och om herrarne icke anse det olämpligt, skall jag be att få uppläsa några stycken i boken.

Författaren börjar första kapitlet med rubriken »Arbete». Där talar han åtskilligt om hvad arbete är samt säger vidare: »Tidens brådska och jakt äro, märkvärdigt nog, icke förenade med motsvarande lekamlig mjukhet och snabbhet; tidens all nervslitning ligger, så underligt det än är, icke i linje med själslig glöd. Och detta just

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

emedan världsinstrumentet är ett simpelt positiv, men harposträngarnas ideal icke spelats upp».

Så säges vidare i fråga om unga gossar, som skola lära sig landtbruk: »Jag minns ifrån min barndom en ung gosse, som gick i arbetslära i sitt hem. Redan föga mer än några tum hög började han köra en harf. Till plöjningslärare hade han en torpare, som var en sannskyldig mästare. När öken skulle pusta, tog Nils Hök pilten till sig på vändtegen och öfvade nu noga hans sinne till njutning af de raka, djupjämnade färör, arm och öga fått lära att föra fram. Styfvare lektioner i ordning, skarpblick, ambition och skönhetsinne än denne simple torpare, kanske delvis omedvetet, här gaf, torde få sökas.» En några tum hög gosse har alltså fått lektioner i ordning, skarpblick, ambition och skönhetsinne.

Vidare talas längre fram om kvinnorna. Där heter det: »Kvinnorna på våra gator kasta vanligen fram extremiteten rak i långsläp, taga ofta jättesteg och verka som styfva pelare med föga gångjärn — ändå köttet är så bleksiktigt, rachitiskt, osammanhängande. De gifva uppenbarelsen af något oformbart, långfösande tungt; de gå som clydesdale-hästar».

Under nästa kapitel, som heter »Majestät», talas om »grunden, som måste byggas under huset». »Kvinnan är fröet.» »Tusenden bland dessa döttrar ha inga ben, ingen sena, inga höfter, inga bröstkörtlar. De äro ihåliga och färglösa i kinden, ryggsneda, tandlösa, hårtunna, plattfotade. De skjuta upp i höjd, snabbt som svampar ur ruttet trä, men ha ingen vikt — eller också äro de puttifnasksmå, torra som fnöske, förklämda i födseln och förkväfda sedan i lagerum och maskinrum. De ha ålderdomens svaga, vattniga öga, och ändå ha de aldrig läst. De äro kallfuktiga öfver pannan, flottiga i ögonvrån och svettiga i handen, osedligt och elakt lösmunta eller också dumma, sjukligt jäktande efter giftiga nöjen eller också dödslöa, uppslammade i karaktären, ordsvikande och vigilerande, ordningslösa och fäfänga, kalifräcka eller bigotta — lekamligen och andligen sura. Kläderna, ehuru tråkiga, men ändå icke lika eländiga som köttet, rätta upp en del inför hopen, som icke kan se igenom, och därför bara sirör rosor öfver tiden. Det är bra som det är, tycka mästarne, och dessa gifva alla de andra tonen. Det går framåt!! — Äfven de, som bättre se, låta det dock vara, för att icke lämna rum för anfall på kultur- och civilisationssystemet. Ty det är dock heligt, rör det ej!»

Detta må vara tillräckligt, och jag undrar, om herrarne verkligen vilja premiera sådan litteratur. För min del tror jag icke, att något skäl förefinnes att med statsmedel subvenera särskildt herr P. Jönson-Rösiös verksamhet; många andra torde däraf hafva gjort sig i högre grad förtjänta — och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindvall: Herr talman! Jag hade väntat mig, att utskottet skulle hafva mera välvilligt behandlat denna fråga, ty, säga hvad man vill, måste man erkänna, att denne man har verkat till stort gagn för det mindre jordbruket. Han är lycklig talare och samlar mycket folk i bygderna på sina möten. Det förhåller sig icke med honom som

med många andra, att han blott får ett fåtal åhörare. Uppmuntran i någon form är denne man värd, men frågan är om sättet; skall man uppmuntra honom på det sätt, som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet föreslagit eller på ett annat sätt, hvilket nyss angifvits af en ledamot utaf statsutskottet, som yttrade, att å ett annat anslag finnes medel tillgängliga för Rösiös understödjande, men då först efter tillstyrkande af hushållningssällskapet, som kan på ort och ställe inhämta bättre kännedom om värdet af denne mans verksamhet?

Jag finner, att någon uppmuntran bör tilldelas Jönson-Rösiö, men så, som frågan nu ligger, kan jag icke annat än ansluta mig till utskottets mening. Jag anser dock, att man bör göra någon förändring i statsutskottets motivering, så att den blir öfverensstämmande med hvad Första Kammaren beslutit. Jag tager mig därför, herr talman, friheten föreslå, att kammaren med ogillande af utskottets motivering behagade besluta, att motiveringen skall hafva följande innehåll: »Då kammaren finner det icke vara tillrädligt att med statsmedel understödja en verksamhet af så enskild natur som den af Jönson-Rösiö bedrifna, anser sig kammaren, med erkännande af Jönson-Rösiös för det mindre jordbruket gagnande verksamhet, icke kunna bifalla hvad Kungl. Maj:t i oförmälda afscende föreslagit».

Herr Hammarlund: Då jag förra gången hade ordet, tillät jag mig hänvisa till det anslag af 100,000 kronor, från hvilket 15,000 kronor utgå till undervisning för mindre jordbrukare. Nu har det blifvit sagdt här, att villkoren för detta anslag äro så stränga och olämpliga, att det ej kan komma i fråga, att Jönson-Rösiö skulle få anslag därifrån; här skulle behöfvas ett särskildt anslag. Men är det så, att villkoren äro stränga och olämpliga, äro de väl olämpliga icke blott för Jönson-Rösiö, utan äfven för andra personer; och i så fall böra dessa villkor ändras. Det är den enkla utvägen; och ifall anslaget på 15,000 kronor icke räcker, så är det ju mycket enkelt att höja detta anslag.

Enligt de nu fastställda villkoren skall det vara hushållningssällskapet, som taga hand om saken. Men herr statsrådet sade, att om mot förmodan icke något hushållningssällskap skulle inkomma med begäran om anslag för honom, så skulle han ej få något. Men är det så, att hans verksamhet är så gagnande, som här sagts, så är det väl högst sannolikt, att något hushållningssällskap skall komma och begära ett sådant anslag för honom af det tillgängliga beloppet.

Jag har här i min hand den kungl. kungörelsen angående detta anslag, och däri heter det, att undervisningen skall anordnas genom hushållningssällskapens försorg. För undervisnings begagnande får afgift icke fordras eller erläggas; och vidare stadgas det: »Undervisningskurs, som är afsedd för särskildt antagna elever, skall pågå under en tid af minst två veckor och bör vara förlagd till med statsmedel understödd landtmannaskola eller annan lämplig plats. Beträffande sådan kurs gäller i öfrigt, att för att kunna till elev vid kursen antagas, erfordras att hafva under minst två år deltagit i jordbruksarbete, att företräde till deltagande i kursen skall lämnas ägare

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

eller brukare af jordbruk, hvars åkerareal ej öfverstiger 25 hektar, samt att vid hvarje kurs minst fem innehafvare af dylikt mindre jordbruk från annan ort inom hushållningssällskapets område än den, där kursen hålles, skola äga erhålla fritt kosthåll under den tid, kursen pågår». Därjämte är föreskrifvet, att »undervisningskurs, som är afsedd för en större allmänhet, skall pågå under minst sex dagar». Men villkoren äro dock icke så öfverdrifvet stränga, som här blifvit antydt, ty här finnes i den kungl. kungörelsen en bestämmelse af följande innehåll: »Önskar hushållningssällskap, att undervisningen meddelas i annan form, än här ofvan sägs, göra därom särskild framställning hos Kungl. Maj:t i sammanhang med ansökningen om statsunderstöd.» Det gifves således många möjligheter att få anslag af det belopp, som redan finnes.

Det har vidare blifvit sagdt, att dylika personliga anslag af Riksdagen förut blifvit beviljade, t. ex. till utgifvande af vissa arbeten af Nordenskjöld och Hedin. Det är emellertid att märka, att dessa anslag gifvits för att göra det möjligt att få dessa vetenskapliga arbeten, som förelågo färdiga i manuskript, beforderade till trycket, hvilket icke eljest skulle varit möjligt. Jämförelsen är sålunda haltande. Det har för öfrigt icke kunnat anföras ett enda exempel på att, när Riksdagen har beviljat ett anslag för ett visst ändamål, Riksdagen tillika beviljat till en enskild person något anslag för samma ändamål; och det är en dylik väg, som jag anser vara så farlig att slå in på.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Friherre Silfverschiöld: Jag skall fatta mig mycket kort. Det talas i dessa tider mycket och ofta om höjning af jordbruket och särskildt det mindre jordbruket; men när det kommer till kritan, uppstå ofta svårigheter. Staten och hushållningssällskapen gagna helt säkert det mindre jordbruket med sina praktiskt utbildade konsulenter; men jag vill påstå, att detta icke är nog, det behöfver göras mycket mer för höjande af det mindre jordbruket. Man behöfver nog taga vara på alla dem, som arbeta i detta fosterländska syfte; och när vi göra detta, möta vi i första rummet Jönson-Rösiö, som det talats så mycket om här i dag. Det är en man, som på detta område på det mest uppoffrande sätt gagnat sitt land; och det är ju nu blott fråga om att lämna honom ett belopp af 5,000 kronor, för att han skall kunna fortsätta sitt gagnande arbete. Det finnes här i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet en mängd siffror, som belysa Rösiös verksamhet, men vill jag ej på något sätt trötta kammaren med att uppläsa dessa; de tala ett tydligt språk för sig själfva. Jag vill blott tillägga, att jag måhända är den ende här i kammaren, som varit i tillfälle att bevista en sådan småbrukarekurs, som varit anordnad af Jönson-Rösiö. Jag kan då själf intyga, att han är i stånd att väcka ett lif och intresse för sin sak som ingen; han kan rycka upp till och med den slöaste, och det är just *uppryckning*, som behöfves, när det gäller att få fram de mindre jordbrukarne. Och däri har han lyckats, tack vare den hänförelse, med hvilken han arbetar för det mindre jordbrukets höjande. Det vore helt

säkert, mina herrar, ett önskemål, att vi i hvarje län hade en sådan pionjär som Jönson-Rösiö, men sådana äro tyvärr icke lätta att få tag uti; därför böra vi väl taga vara på den eller de pionjärer, som finnas.

Herr talman, jag frågar, om det är för mycket, att staten offrar 5,000 kronor på denne mans verksamhet? Mot denna summa tror jag icke, att någon i kammaren skall hafva något att anmärka, ty den är ju icke betydande. Men det är, säger man, en principfråga. Man vill icke, att denne man skall, som det heter, få en statsbelöning. Ja, det kan äfven jag gå in på, men det behöfver ju ej heller bli en statsbelöning, utan beloppet kan utgå i form af bidrag till fortsättande af hans verksamhet. Det blefve på samma sätt, som om man lämnade bidrag till en landmannaskola, fastän hans verksamhet är något friare och ej är bunden af så många regler och bestämmelser, hvilket helt säkert är en stor fördel.

Vi ha ju nyss hört vissa utdrag ur hans bok uppläsa. Jag går gärna in på, att skriftställare kan han icke anses vara; och det är ej såsom sådan vi i dag skulle belöna honom. Jag har läst hans bok med ganska stort intresse, och jag vill påstå, att det finns vissa bitar i densamma, som äro mycket bra och helt säkert verka mycket godt. Det är såsom den medryckande talaren och såsom en man, hvilken oegennyttigt arbetat för det mindre jordbrukets höjande, det är som sådan han i dag skulle få detta understöd till fortsättande af sin verksamhet och icke såsom skriftställare.

För min del, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reser-
vanternas förslag.

Med friherre Silfverschiöld förenade sig herrar *Hazén, Zetterstrand, Rune, Larsson* i Klagstorp, *Larsson* i Säby, *Månsson, Segerdahl, Berg* i Göteborg, *Karlsson* i Göteborg, *Hansson, Söderberg* i Hobborn, *Otto, Ericsson* i Vallsta och *Hellgren*.

Herr Lindh i Gäfle: Herr Nylander har nyss delvis roat kammaren med att läsa upp en del utdrag ur Jönson-Rösiös skriftställareverksamhet. Denna verksamhet är måhända mer omfattande, än hvad flertalet af herrarna känner till. Det är icke nog med detta arbete, som han gifvit ut, utan han har äfven under en lång följd af år försett en stor del af landets tidningar med uppsatser, icke direkt landbruksuppsatser, utan uppsatser just ägnade att verka väckande och intresserande för landtbruket. Äfven jag har därigenom varit i tillfälle att något närmare lära känna denna skriftställarverksamhet; och jag tror, att man träffar ganska riktigt, om man därom säger, att »något tälde han skrattas åt, men mera hedras ändå». Han är icke den skolade vetenskapsmannen, som kan begränsa sin idealistiska flykt och alltid hålla den inom så korrekta former, då den gripit honom, men han har i stället, hvad vetenskapsmannen mången gång saknar: förmågan att rycka med sig dem, till hvilka han talar. Skulle han då någon gång förledas till en eller annan utflykt, som ginge för långt eller till och med verkade löjligt, så varen öfvertygade därom, mina herrar, att *det* stannar ej kvar hos dem, till

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

hvilka han talat, utan det, som stannar kvar hos dem, är minnet af en personlig, varm känsla och sakligt riktiga upplysningar.

Då herr Nylander upptagit kammaren med att göra utdrag ur Jönson-Rösiös skrifter, skall jag be, att kammaren ett enda ögonblick ville lyssna till ett annat utdrag af hvad samme man sagt; det är mycket kort. Han själf angifver där de idéer och synpunkter, som besjåla honom i hela hans verksamhet. Detta har han svarat på direkt förfrågan om sin verksamhet sistlidne höst. Han säger: »Främst har det gällt för mig att söka få alla slags landtbruk lyftade, men samtidigt att få småbruket ej blott lyft, utan *alltmer* utbreddt, och detta icke blott i den meningen att söka dela en mängd större sessioner, till större lycka för ett större flertal hufvudmän, utan vidare och främst så, att vi nybygga, ytterligare uppodla och kolonisera vårt land. Härför fördras att kämpa för att industrialismen icke blir proportionsvis till jordbruket för dominerande eller går fram på bekostnad af detsamma, alltså kämpa för att, eftersom industrien utvecklas, vi alltmer utveckla och utbreda landtbruket, så att vi ur eget land kunna föda industriens och handelns idkare, följaktligen draga allt flera till jorden och naturlifvet, allra helst en ensidig industrialism fördärfvar ett folk både fysiskt och andligt.

Det är detta — icke något snävt och hårdhänt godsstyckande enbart — som är mitt program och så varit långt innan Danmarks unga kultur hördes af i Sverige.»

Detta utdrag hoppas jag herrarna icke skola finna enbart löjligt. För öfrigt yrkar jag bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Hellgren* och *Warburg*.

Herr Eriksson i Bäck: Jag beklagar lifligt, att sådana brottstycken skola kunna finnas i Jönson-Rösiös bok, som herr Nylander läst upp. De äro hållna i en bestraffande ton dessa utdrag af hvad han skrifvit, men jag är öfvertygad om att där finnas äfven uppbyggelseprof; där finnas helt säkert anmaningar till hurudana de i stället böra vara, och icke blott skildringar af hurudana de *icke* böra vara.

Jag vill äfven till herr Nylander ställa den frågan, om det är lämpligt att på detta sätt rycka loss brottstycken ur en skrift. Jag vill gifva honom ett exempel för att visa, att det icke är lämpligt. Om man t. ex. ur bibeln rycker loss vissa brottstycken, hvad skall man då få för tanke om bibelns berättelser?

Om man anlägger herr Nylanders sätt att läsa, kan man till och med få en underlig föreställning om dem, som skrifvit bibeln. Jag hoppas därför, att kammaren ej vill fästa något särskildt afseende vid hvad herr Nylander anført.

Herr Hammarskjöld: Diskussionen i frågan har bjudit på ganska stora öfverraskningar. Så länge jag varit i Riksdagen, har jag det minnet kvar att, så snart det varit fråga om någonting, som kunnat på något vis tolkas såsom en särskild personlig belöning, har

Riksdagen varit ytterst försiktig — undantag hafva ju förekommit; jag tänker därvid på Nordenskjöld och en eller annan, som på särskildt sätt gifvit glans åt det svenska namnet — men nog hafva alltid annars framställningar om sådana belöningar af hvad slag de vara månne blifvit afslagna. I dag låter det på annat sätt. Här anslogs tonen af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, och jag antecknade ett yttrande af honom, som jag tror jag riktigt återgifver: »Det skall vara mig en glädje att få föreslå liknande bidrag åt hvar och en, som utöfvar en lika god verksamhet.»

Så kommer herr Starbäck och förklarar, att han vill inbjuda Kungl. Maj:t att komma med ett anslag år efter år till uppmuntran åt dem som vilja sprida kunskap åt — jag minnes icke, om det var småbrukare — emellertid i sådana ämnen, som det här är fråga om.

På detta vis har det gått allt mer och mer uppåt. Termometern har stigit alltmer. Det förefaller mig, som om den nu vore bra nog nära kokpunkten! Inga invändningar ha kunnat göra sig hörda, trots det kommit åtskilliga väl befogade varningar mot att slå in på ett sådant system, som här är fråga om. Jag frågar då herrarna: Hvar går gränsen, om vi släppa lös någonting sådant som detta? Hvar skall man sätta gränsen? Det blir ytterligt svårt för Kungl. Maj:t att kunna veta, hvar han skall säga ja och hvar han skall säga nej. Herrarna kunna nämligen vara öfvertygade om att herr Jönson-Rösiö icke blir den enda, för hvilken det kommer att begäras nationalbelöning, utan det kommer nog att blifva ganska många.

Herr Lindhagen fällde ett yttrande, som jag icke kan lämna alldeles utan anmärkning. Han fann på ett mycket bra slagord att taga kammaren med. Han sade: man kan icke lefva bara på löne-regleringar och på militära anslag. Det är klart, att ett sådant uttalande smakade, det var att riktigt fånga kammaren och med ett slagord få den på sin sida. Om man emellertid blott vill ögna igenom det häfte vi i dag hafva till behandling, innehållande statsutskottets utlåtande angående utgifterna under nionde hufvudtiteln, så frågar jag, om det där gäller blott löne-regleringar och militära anslag? Föreslås icke där det ena storartade anslaget efter det andra just till jordbruket? Ännu har jag icke hört, att kammaren varit obenägen att bevilja hvad utskottet föreslår för att i *sund* riktning utveckla Sveriges jordbruk.

Personligen har jag aldrig hört herr Jönson-Rösiö, men jag har träffat många, som hört honom, och alla hafva de varit elektricerade af hans föredrag. Frågar man dem emellertid hvad de innehöillo, då medgifva de, att det var om allt möjligt mellan himmel och jord som kan röra jordbruket, litet huller om buller kastadt hur som helst, men verkan var, att det piggade upp dem: de blefvo mycket lifvade för att gå framåt. Det är ju bra, att föredragen hade denna verkan, men om det precis är tillräckligt för att motivera en nationalbelöning, vet jag icke, ty säga hvad man vill, det är dock här fråga om en nationalbelöning, och jag kan icke tolka ordalagen i jordbruksministerns motivering på annat sätt, än att det är hans förmenande, att denna nationalbelöning skall komma igen år efter år till samma man, så länge han håller på med sin verksamhet. Det är möjligt

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiö's
verksamhet.
(Forts.)

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

jag misstar mig, ty det finnes icke direkt utsatt, men nog förefaller det mig så.

Friherre Silfverschiöld frågade, om det var för mycket, att staten offrar 5,000 kronor. Nej, det är visst icke för mycket; det är en mycket liten summa när det gäller jordbruket, men anslaget skall utgå i en annan form än såsom nationalbelöning till en enskild man.

Det finnes ännu ett skäl, som jag hade tänkt tiga med, ty det är obehagligt att komma fram därmed. Jag tvingas emellertid rent af därtill af den entusiasmens ström, som rycker alla med sig i kammaren nu och som kommer mängen, rent ut sagdt, att mista besinningen. Här har framhållits som ett af de allra väsentligaste skälen, hvarför mannen i fråga skulle få denna nationalbelöning, att hans verksamhet är så kolossalt oegennyttig, hans undervisning är så godt som kostnadsfri. Herr Lindhagen anförde ett exempel, ett mycket vackert exempel på hurusom herr Jönson-Rösiö erbjudit personer i Lappland att på hans bekostnad komma och höra hans föredrag. Jag tror visst, att han i många fall gifvit kostnadsfri undervisning och på det sättet visat sig generös. Men att påstå — såsom petitionärerna från Sörmland göra — att hans ambulatoriska masskurser hållas kostnadsfritt, är något öfverdrifvet, och jag nödgas, motvilligt som sagdt, draga fram ett exempel. Det är från en liten föreläsningförening i min hembygd, som mycket gärna ville hafva ett besök af herr Jönson-Rösiö. Föreningen lät tillskrifva honom och anmoda honom hålla en två dagars kurs för föreningen. Herr Jönson-Rösiö förklarade i sitt svar, att han vore villig att komma, om han garanterades en ersättning af 150 kronor för de två dagarne. Om detta skall kallas kostnadsfritt, så förefaller det mig litet egenomligt. Jag tycker, att det bör anses vara en ganska ordentlig betänning. När denna lilla föreläsningförening, som hade mycket små tillgångar, tvekade att betala detta och hemställde, om han icke kunde nöja sig med något mindre, förklarade herr Jönson-Rösiö: prutar ni, så kommer jag icke alls! Och därvid blef det. Är detta så kolossalt oegennyttigt, att han därför skall hafva nationalbelöning? Nej, låt oss besinna oss litet på saken! Om Kungl. Maj:t en annan gång på kraftigare sätt, än i årets proposition är fallet, kan bevisa, att mannen i fråga förtjänar en nationalbelöning, så få vi taga saken i nytt öfvervägande, men på de skäl, som i dag blifvit framlagda, förtjänar han det icke.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Wiklund: Herr talman! Såsom synes af statsutskottets betänkande, har jag antecknat mig såsom reservant mot utskottets utlåtande i förevarande punkt utan att angifva syftet därmed. Jag vill då i korthet förklara, att denna min reservation egentligen afser den motivering, som utskottet framlagt. Jag anser nämligen, att utskottets motivering icke borde vara så afvisande som den är. Om från Kungl. Maj:ts sida hade förelegat en framställning om beredande af medel för att kunna understödja en friare form af undervisning på jordbruksnäringens område, skulle jag för min del icke haft något

emot att understödja en sådan framställning. När det nu emellertid gäller att anslå medel till en särskild person för den verksamhet — den må hafva varit aldrig så gagnande — som han redan utöfvat, så har jag för min del icke kunnat vara med därom. Jag kan nämligen icke vara med om att fastslå en princip, hvars konsekvenser man aldrig kan beräkna. Det är därför, som jag med ogillande af den motivering utskottet användt nödgas vara med om utskottets förslag.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan, ehuru jag ogillar dess motivering.

Herr Berg i Staby: Äfven jag tror mig vara intresserad af småbrukarnes sak så godt som någon annan. Jag har hört mannen i fråga hålla föredrag i min hemtrakt; jag tror mig således af egen erfarenhet kunna yttra mig något om hans verksamhet. Enligt min uppfattning är denna af en ofantligt stor betydelse för det mindre jordbruket och af verkligt stor vikt för detsamma. Huru det förhåller sig med kostnadsfriheten vid hans föredrag, har jag icke riktigt klart för mig. Vi hafva nu hört af herr Hammarskjöld, att han begärt ersättning vid ett tillfälle; så var äfven förhållandet vid föredraget i min hemtrakt. När denna fråga kom före här i Riksdagen, tänkte jag för mig själf, att det väl var ett enstaka fall, att han begärt ersättning för föredraget hemma i min hembygd — den var för öfrigt ganska rundligt tilltagen. När nu emellertid herr Hammarskjöld anför ett exempel, anser äfven jag mig kunna framhålla, att förhållandet varit liknande på min trakt.

Hade detta förslag gjorts i form af begäran om understöd för att herr Jönson-Rösiö skulle kunna hålla kostnadsfria kurser i visst antal eller efter rekvisition, så hade jag kunnat gå med på att bevilja ett sådant anslag; men under den form som det nu framkommit kan jag — hur intresserad jag än är af hans verksamhet och hur stor beundrare jag än är af hans sätt att verka för småbruket — icke gå med på reservanternas förslag, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag är visserligen jurist, men jag är icke någon formalist! Jag anser, att man skall hålla vissa principer, men jag tror att om man kan frångå dem vid vissa tillfällen, då det är till allmänt gagn och ingens skada, så är däri icke något orätt. Jag tror, att upplysningsarbetet på detta området såväl som på alla andra är nödvändigt. Jag tror, att det i regeln är nödvändigt att ställa det under vissa former; men sides med denna reglerade verksamhet tror jag också, att det är önskligt, att det finnes en fullkomligt fri verksamhet. Vi kunna jämföra dessa förhållanden med dem på ett annat område, t. ex. med vårt försvarsväsen. Vi hafva ju en noga reglerad försvarsorganisation, men sides om denna försvarsorganisation hafva vi också ett frivilligt skytteväsen, som vi uppmuntra, och detta — enligt mitt förmenande — till stor nytta för landet.

Man har sagt, att det här skulle vara fråga om en national-

*Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)*

Angående
anslaget till
P. Jönson-
Rösiös
verksamhet.
(Forts.)

belöning. Jag betraktar det icke så, utan som ett bidrag till mannens föreläsningsverksamhet och skola. Man invänder då: Men detta är ett afvikande från alla föregående principer. Nej, mina herrar, det är icke så: vi hafva många gånger förut slagit in på samma väg. Jag erinrar mig i detta afseende särskildt ett fall, när vi nämligen på en enskild motionärs förslag beviljade anslag till en annan fackskola, skolan för huslig ekonomi i Uppsala. Där var förhållandet ungefär detsamma: verksamheten var visserligen i gång, men först sedermera fastställdes former för densamma.

Nu medger jag, att det icke är något tilltalande att här bevilja anslag för en enskild person, men om man gör det i år, kan man väl nästa år vänta sig en proposition om att få ett anslag ställt till Kungl. Maj:ts disposition för dylik friare undervisningsverksamhet i allmänhet, och där kan såväl herr Jönson-Rösiös som äfven andras verksamhet inträngas. Nu äro vi väl alla ense om att hans verksamhet varit för vårt land af mycket gagnande natur. När det är så, och det hafva vi hört både af dem, som själfva åhört hans föredrag, och af dem, som hört dem omtalas, att hans verksamhet är af stor betydelse för vårt land, tror jag, att det vore klokt, om vi visade tillmötesgående gentemot alla de småbrukare landet rundt, som i detta fall sitta och vänta på Riksdagens beslut. Jag tror att det vore klokt att bifalla detta förslag, säger jag, och man bör icke för mycket hålla på själfva principfrågan.

Herr talman, jag anhåller om bifall till regeringens hemställan.

Herrar *Eriksson* i Elgered och *Sundin* instämde häruti.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena proposition: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till det af herr Lindvall under öfverläggningen framställda yrkandet och 3:o) på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Persson i Tällberg med flere vid punkten afgifna reservationen; och fann herr talmannen det under 3:o) upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvaradt. Men som votering begärdes, blef nu, sedan till kontraposition antagits det under 1:o) öförmålta yrkandet, uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i trettioförsta punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 10, bifaller den af herr Persson i Tällberg med flere vid punkten afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 106 ja mot 87 nej, hvadan kammaren således fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppskötos kammarens förhandlingar till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,13 e. m.

In fiden

Herman Palmgren.
